

**VLAAMS VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

CREATIE EN MODE

Derde graad TSO

ALGEMENE INHOUD

LESSENTABEL	5
ALGEMEEN DEEL	7
TV <i>TOEGEPASTE CHEMIE</i>	19
MATERIAALONDERZOEK	
TV <i>MODE/TOEGEPASTE ECONOMIE</i>	35
MARKETING EN DISTRIBUTIE	
TV <i>OPVOEDKUNDE/TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE</i>	47
SOCIALE EN COMMUNICATIEVE VAARDIGHEDEN	
[KV <i>BEELDENDE VORMING/</i>	59
TV <i>MODE</i> CREATIE	
[KV <i>BEELDENDE VORMING/</i>	75
TV <i>MODE</i> KOSTUUM- EN KUNSTGESCHIEDENIS	
TV <i>MODE</i>	85
VORMGEVING	
[PV <i>PRAKTIJK MODE</i>	95
TV <i>MODE</i> PRAKTIJK - TECHNOLOGIE EN ORGANISATIE	

LESSENTABEL

CREATIE EN MODE

Administratieve lessentabel

				1ste lj.	2de lj.
	<u>Basisvorming</u>			10	10
AV	Godsdienst			2	2
AV	Aardrijkskunde			1	1
AV	Frans			2	2
AV	Geschiedenis			1	1
AV	Lichamelijke opvoeding			2	2
AV	Nederlands			2	2
	<u>Fundamenteel gedeelte</u>			22	22
AV	Wiskunde			3	3
[KV	<i>Beeldende vorming/</i>			5	5
TV	<i>Mode</i>				
	Creatie (x)	4	4		
	Kostuum- en kunstgeschiedenis (x)	1	1		
PV	Praktijk <i>Mode</i> (x)			4	4
TV	<i>Mode</i>			7	7
	Technologie en organisatie (x)	1	1		
	Vormgeving (x)	6	6		
TV	<i>Mode/Toegepaste economie</i>				
	Marketing en distributie (x)			1	1
TV	<i>Opvoedkunde/Toegepaste psychologie</i>				
	Sociale en communicatieve vaardigheden (x)			1	1
TV	<i>Toegepaste chemie</i>				
	Materiaalonderzoek (x)			1	1
	<u>Complementair gedeelte: maximum</u>			4	4
	- Te kiezen uit de vakken en/of de specialiteiten opgesomd in het Besluit van de Vlaamse regering van 5 juni 1989 tot vaststelling van de algemene vakken, de kunstvakken, de technische vakken en de praktische vakken in de instellingen voor secundair onderwijs met volledig leerplan, voor zover het vakken of specialiteiten betreft waarvan het Besluit van de Vlaamse regering van 14 juni 1998, zoals gewijzigd, bekwaamheidsbewijzen vastlegt in de derde graad.				
	- Wanneer in het complementair gedeelte één of meer vakken gekozen worden die ook voorkomen in de basisvorming of in het fundamenteel gedeelte, dan vervallen deze vakken niet in de basisvorming, noch in het fundamenteel gedeelte.				
	- Specifieke aanbevelingen:				
AV	Engels			2	2
AV	Nederlands			2	2
TV	<i>Toegepaste economie</i>				
	Bedrijfsbeheer			1	2

Voor **Creatie** heeft men twee mogelijkheden, maar de sectorcommissie opteert voor de **meest creatieve leraar** in dit vak.

Voor **Praktijk** en **Technologie en organisatie** (PV 4 uur en TV 1 uur) is er één leerplan gemaakt. Deze uren worden bij voorkeur door dezelfde leraar gegeven.

(x) Voor deze vakken is het leerplan opgenomen in deze brochure.

Pedagogische lessentabel

	1ste lj.	2de lj.
<u>Basisvorming</u>	10	10
Godsdienst	2	2
Aardrijkskunde	1	1
Frans	2	2
Geschiedenis	1	1
Lichamelijke opvoeding	2	2
Nederlands	2	2
<u>Fundamenteel gedeelte</u>	22	22
Wiskunde	3	3
Materiaalonderzoek	1	1
Marketing en distributie	1	1
Sociale en communicatieve vaardigheden	1	1
Creatie	4	4
Kostuum- en kunstgeschiedenis	1	1
Vormgeving	6	6
Praktijk - Technologie en organisatie	5	5
<u>Complementair gedeelte: maximum</u>	4	4
Engels	2	2
Nederlands	2	2
Bedrijfsbeheer	1	2

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

ALGEMEEN DEEL

D/2001/0279/043

INHOUD

	VISIE OP DE STUDIERICHTING	9
1	PROFIEL VAN DE LEERLING	11
2	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	11
3	HET LEERPLAN EN HET OPVOEDINGSPROJECT	12
4	EVALUATIE	13
4.1	Situering en belang van de evaluatie	13
4.2	Product- en procesevaluatie	14
4.3	Eisen ten aanzien van toetsen (productevaluatie)	14
4.3.1	Validiteit: meten wat men wil weten	14
4.3.2	Betrouwbaarheid: nauwkeurig en objectief het bereikte leerresultaat weergeven	14
4.4	Evaluatie van attitudes	15
5	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	15
5.1	Specifieke inrichting	15
5.1.1	Nutsvoorzieningen	15
5.1.2	Infrastructurele voorzieningen	16
5.2	Specifieke uitrusting	16
5.2.1	Specifieke uitrusting voor praktijk	16
5.2.2	Specifieke uitrusting voor de zone theorie	16
5.2.3	Specifieke uitrusting voor	16
5.2.4	Uitrusting beschikbaar in de school	16
6	NUTTIGE ADRESSEN	17

VISIE OP DE STUDIERICHTING

Mode is een tijdelijke populariteit van een idee of een intellectueel of artistiek standpunt

De vernieuwende trend die in de tweede graad 'Creatie en mode' is opgestart, wordt doorgetrokken naar de derde graad 'Creatie en mode'. De manier van werken van de tweede graad blijft behouden maar wordt nu gericht aangeboden naar de sector.

De derde graad 'Creatie en mode' heeft als TSO-studierichting een dubbele doelstelling, het is een doorstromingsrichting, maar ze moet ook mogelijkheden bieden om onmiddellijk in te stappen in het werkveld.

Om doorstroming naar het vervolgonderwijs mogelijk te maken, zullen de vakken van de basisvorming en de technische vakken voldoende waarborgen moeten bieden. Het verdient aanbeveling om via de complementaire uren de vakken uit de basisvorming uit te breiden.

In de vakken van het fundamenteel gedeelte wordt vooral aandacht geschonken aan probleemopsporing, -analyse en -oplossing. Het zelfstandig werken dat in de tweede graad veel aandacht kreeg wordt nu ten volle toegepast. De leerling krijgt ruimere opdrachten aangeboden waarbij zelfsturend leren een meerwaarde biedt. Zo laat men de leerling medeschepper zijn van een creatieve en technische realisatie. Zo draagt men bij tot vindrijkheid, werkijver, betrokkenheid en kritische zelfevaluatie.

In het bedrijf wordt voor heel wat opdrachten overlegd met collega's. Daarom is het belangrijk dat de leerling leert werken in team en de communicatieregels respecteert. Zeer vele taken worden dan ook in groep uitgewerkt onder de vorm van een project waarbij men de basisprincipes van teamwork aanleert. Zowel bij opdrachten in groep als bij zelfstandige opdrachten zal iedere leerling zijn verantwoordelijkheid moeten opnemen.

Integrale kwaliteitszorg (IKZ) maakt het noodzakelijk om alle leerlingen in iedere les op een systematische en permanente manier te betrekken in de kwaliteitszorg. De leerlingen zoeken voortdurend naar verbetering van het product, de productie- en arbeidsorganisatie en vanzelfsprekend, de inschakeling van nieuwe technologieën.

Alles weten is niet meer mogelijk. Weten hoe je dingen moet vinden, is alsmatig noodzakelijker. De industrie vraagt naar "zelflerende" en "zelfsturende teams". We zullen moeten ontstoffen: minder leerstof geven, meer leren leren en leren zoeken.

In deze studierichting is het gebruik van ICT (Informatie- en CommunicatieTechnologie) niet meer weg te denken, het maakt deel uit van de vakinhouden. De leerling zal dit instrument op een actieve wijze leren beheersen. ICT is een didactisch middel waardoor het onderwijs- of leerproces sneller, efficiënter, eenvoudiger, interessanter ... wordt en beter aansluit bij de realiteit van het bedrijfsleven. ICT wordt door de leraar gebruikt als hulpmiddel (demonstraties, simulaties...) of voor zelfstandig leren: de leerlingen maken oefeningen of toetsen, of nemen een les door op de computer. De leraar is niet langer de bron en de verspreider van alle kennis, maar hij evolueert naar een positie als coach die de leerlingen begeleidt bij hun werkzaamheden in een krachtige leeromgeving.

Het fundamenteel gedeelte van de opleiding bestaat uit diverse vakken. Dit zijn geen afzonderlijke eenheden; ze vormen één geheel. Ieder vak op zich onderzoekt een onderdeel van de leerinhoud in functie van het geheel. Dit vereist van het lerarenteam een zeer goede samenwerking waarin overlegmomenten essentieel zijn.

De styling vindt plaats in het vak **Creatie**. De leerling werkt doelgericht, dit wil zeggen hij krijgt ofwel een thema waarrond hij een modisch werkstuk zal creëren, of hij zal ontwerpen in opdracht van een ontwerper, merk Hij zal inspiratie opdoen door componenten te bestuderen uit de natuur, kostuum- en kunstgeschiedenis en via ICT. Om ontwerpen voor te stellen kan de leerling onder andere gebruik maken van diverse presentatietechnieken, bijvoorbeeld multimediatechnieken.

Na de verschillende stappen van het creatieproces te hebben doorlopen wordt in een vakoverschrijdend moment het prototype aan de inkoop in een portfolio voorgesteld.

In de lessen **Vormgeving** worden de moderne ontwikkelingen van de patroonafdeling van het bedrijf gevolgd. Het ontwerp zal de verschillende fasen van de modelontwikkeling doorlopen waarbij het geïntegreerd toepassen van CAD programma's (Computer Aided Design) onmisbaar is.

Technisch-theoretische ondersteuning wordt aangeboden in het vak **Materiaalonderzoek**. Het ontstaan en de verwerking van nieuwe materialen met veel aandacht voor het milieu, zijn facetten die worden behandeld.

In de les **Marketing en distributie** bestudeert men verschillende aspecten die bepalend zijn bij de inkoop en distributie in de kledingbranche. Het kledingstuk dat bij de consument in de kast hangt, heeft een hele weg afgelegd in een raderwerk van verschillende bedrijven. Het eindproduct gaat al dan niet via agenten naar de winkels, in de hoop dat de consument op het aanbod ingaat.

De veranderingen in de kledingwereld staan niet los van de oprukkende globalisering, de overal aanwezige informatietechnologie en de nieuwe consument. Al deze tendensen dienen zich aan als een onomkeerbaar gegeven voor de modewereld, veranderingen tussen en binnen bedrijven dringen zich op.

De praktische componenten zullen een maximale integratie vinden tijdens de labo-opdrachten van het vak **Praktijk** waarbij de leerling leert open staan voor nieuwe technieken. Via praktische opdrachten verwerft hij inzicht in realisaties. Een constante aandacht voor planning en organisatie is noodzakelijk. Het technisch dossier wordt vastgelegd op de computer. Om een economisch en kwalitatief verantwoord product te maken is een permanente evaluatie en eventuele bijsturing noodzakelijk.

Om zich een reëel beeld te vormen van de wereld van de arbeid, moeten de jongeren daar progressief naartoe worden begeleid en moet er een optimale aansluiting worden gerealiseerd tussen de opleiding in de school en het bedrijfsleven. Dit kan worden gerealiseerd door vormen van interactie tussen school en economische milieus te stimuleren. Men brengt de leerling daarbij in contact met verschillende beroepen van het bedrijfsleven die verwant zijn aan de gekozen studierichting. Dit kan door:

- werknemers, werkgevers en zelfstandigen als gastsprekers in de klas uit te nodigen;
- klasbezoeken aan KMO's en bedrijven te organiseren.

Tijdens de lessen **Sociale en communicatieve vaardigheden** zal men vaardigheden trainen zoals: zich aanpassen aan diverse omstandigheden, zich presenteren voor een groep, kunnen organiseren, functioneren in team, instructies geven en ontvangen, omgaan met kritiek Er wordt ook een attitude verandering nagestreefd op vlak van: zich volwassen gedragen, opnemen van verantwoordelijkheid, een brede interesse ontwikkelen voor veranderingen in onze maatschappij

Ieder project of werkstuk wordt afgesloten met een totale presentatie. Hier worden al de vakken bij betrokken, zowel de algemene, de technische als de praktische. De leerlingen zullen in dit vakoverschrijdend moment info geven over al de aspecten die ze tijdens de ontwikkeling van het project of werkstuk hebben bestudeerd. Men tracht hier bij iedere voorstelling de presentatie op een zo creatief en klantgericht mogelijke manier te brengen.

Het TSO koppelt praktijkgerichte vorming aan intelligente benadering van de technologie. Tussen twee uitersten: kwalificatie voor vervolgonderwijs enerzijds en kwalificatie voor de arbeidsmarkt anderzijds, biedt het TSO de jongeren een continuüm van mogelijkheden en uitwegen naar hun toekomst aan. (Advies Eigenheid TSO, pag.4, punt 4 § 2)

De leerlingen die verder studeren moeten kansen krijgen om in te stromen in de volgende studies:

- Hoger onderwijs van één cyclus (drie jaar)
- Specialisatiejaren (derde leerjaar derde graad)
 - TSO: 'CAD-Confectie'
 - 'Model- en patroonontwerpen'
 - BSO: 'Confectie-modelmaken'
 - 'Mode- en maatkleding dames'
 - 'Mode- en maatkleding heren'
- Vierde graad BSO 'Modevormgeving'

In de studierichting 'Creatie en mode' ontwikkelt men een eigen identiteit en persoonlijkheid om zich expressief communicatief en commercieel te kunnen waarmaken in de technologische en socio-economische maatschappij.

1 PROFIEL VAN DE LEERLING

De leerling die kiest voor 'Creatie en mode'

- kan goed waarnemen en heeft feeling voor kleuren, vormen;
- vindt inspiratie in omgeving, natuur, materialen;
- is vaardig in tekenen en kleurcompositie;
- heeft ambitie om nieuwe vormen en voorwerpen te maken;
- heeft oog voor de bruikbaarheid van materialen en voorwerpen;
- is kritisch ten opzichte van energie, grondstoffen en milieu;
- wil vragen stellen over prijs/kwaliteit en doelmatigheid van voorwerpen en toestellen;
- heeft aanleg voor commerciële doelstellingen als presentatie, verkoop, onderhoud, klanttevredenheid;
- wil, via vaardigheden in wiskunde en tekenen, ontleden, plannen maken en opbouwen;
- wil zich ontwikkelen in het gebruik van computerprogramma's voor ontwerp, productie en verkoop;
- heeft zicht op de eigen gevoelswereld en kan zich inleven in ideeën en gevoelswereld van anderen;
- is vlot in omgang, discussie, groepswerk, in het krijgen en geven van kritiek en feedback;
- wil studeerwerk en doe-werk vlot combineren;
- neemt als optie om na het secundair onderwijs verder te studeren.

2 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Het inzichtelijk leren:

- 1 Het leren is inzichtelijk, dit wil zeggen dat men een duidelijk verband ziet tussen bepaalde elementen. Er wordt samenhang ontdekt tussen gegevens die eerst los naast elkaar stonden.
- 2 Het inzichtelijk leren heeft een sterk overdrachtelijk karakter. Als de leerling inzicht heeft in een bepaalde opdracht, zal hij ook vlugger inzicht krijgen in gelijkaardige opdrachten.
- 3 Dit leren is definitief. Datgene waarin iemand inzicht heeft verkregen, wordt minder vlug vergeten dan wanneer zonder inzicht is ingeprent. Dit is vooral het geval indien men de kans heeft gehad zelfstandig en persoonlijk tot het inzicht te komen. Het is aan te bevelen dat dit inzicht soms eens 'opgefrist' wordt of ingeoeffend. Hoe dieper het inzicht, hoe groter de overdrachtmogelijkheid. Het inzicht is een methode; die kan bijvoorbeeld het best ingeoeffend worden door een herhaling in een totaal andere situatie dan die waarin het inzicht optrad.

- 4 Bij het oplossen van problemen is inzicht in oplossingsmethoden onmisbaar. Het gaat hier inderdaad steeds om ordenen, vormen, differentiëren van een aanvankelijk geheel, waarbij een inzichtelijk gebruik van bepaalde methoden onontbeerlijk is.
- 5 Bij het inzichtelijk leren treedt het denken sterk op de voorgrond. Inzichtelijk leren en denken staan zeer nauw met elkaar in verband.
- 6 Tenslotte is inzicht noodzakelijk om te komen tot door de intelligentie geleide attitudes. De leerling moet inzien wat eigenlijk betekent: systematisch werken, breeddenkendheid, kritische zin, enz.

Actief leren:

De didactiek gaat ervan uit dat de mens al doende leert.

Een actieve methode maakt aanspraak op zelfwerkzaamheid, het zelf worstelen met moeilijkheden, zelf ontdekken van de oplossing, niet alleen tijdens de lessen maar ook buiten de lessen.

De geïntegreerde proef (GIP)

- De wettelijke en reglementaire basis voor de geïntegreerde proef is te vinden in:
 - het besluit van de Vlaamse regering van 13 maart 1991 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs;
 - de ministeriële omzendbrief SOZ(91)7 van 3 mei 1991 met betrekking tot de structuur en de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.
- Het VVKSO, Guimardstraat 1, 1040 Brussel, publiceerde in verband met de geïntegreerde proef de volgende uitgave:
 - mededeling van 10 oktober 1995 betreffende 'Algemene kader bij de geïntegreerde proef' (Kl. 50.01.03).
- De geïntegreerde proef die in de loop van het tweede leerjaar van de derde graad moet georganiseerd worden, wil het geheel van kennis, vaardigheden en attitudes gericht op beroepsactiviteit evalueren.
- Al de vakken van het fundamenteel gedeelte sluiten aan. De vakken van de basisvorming en het complementair gedeelte werken best mee. De geïntegreerde proef heeft een vakoverschrijdend, een beroeps- en realiteitsgebonden karakter.
- De te realiseren opdrachten worden in overleg met de leraren gekozen.
- De leraren stellen het tijdschema op, er wordt bepaald op welke momenten de deelopdrachten moeten uitgevoerd zijn. Het zwaartepunt van de opdracht ligt op het einde van het schooljaar.
- De aanstelling van de beoordelingsjury, bestaat uit deskundige uit de sector (stylisten - patronenmaaksters - producenten - modellenmaaksters ...), dient ook vanaf het begin te worden betrokken bij het gebeuren.
- De leraar volgt de specifieke organisatorische maatregelen, gevraagd voor de geïntegreerde proef. Voor elke leerling wordt de afzonderlijke bijdrage duidelijk geïdentificeerd en geëvalueerd, niettegenstaande er voor bepaalde opdrachten in groep wordt gewerkt.

3 HET LEERPLAN EN HET OPVOEDINGSPROJECT

Een school wil haar leerlingen méér meegeven dan louter vakkennis. Haar intentieverklaring in dit verband is te vinden in het opvoedingsproject, waarin ook waardeopvoeding en christelijke duiding zijn opgenomen. Een leraar in een katholieke school heeft de taak om, waar de kans zich voordoet, naar het opvoedingsproject of een aspect daarvan te refereren.

Als (mede)drager van het christelijk opvoedingsproject is hij alert voor elke kans die de school- en klasgebeuren biedt op de diepere dimensie aan te reiken. Hoe meer de leraar de leerlingen persoonlijk kent, hoe meer hij zal aanvoelen wanneer er openheid is om met de leerlingen door te stoten naar zins- en zijnsvragen.

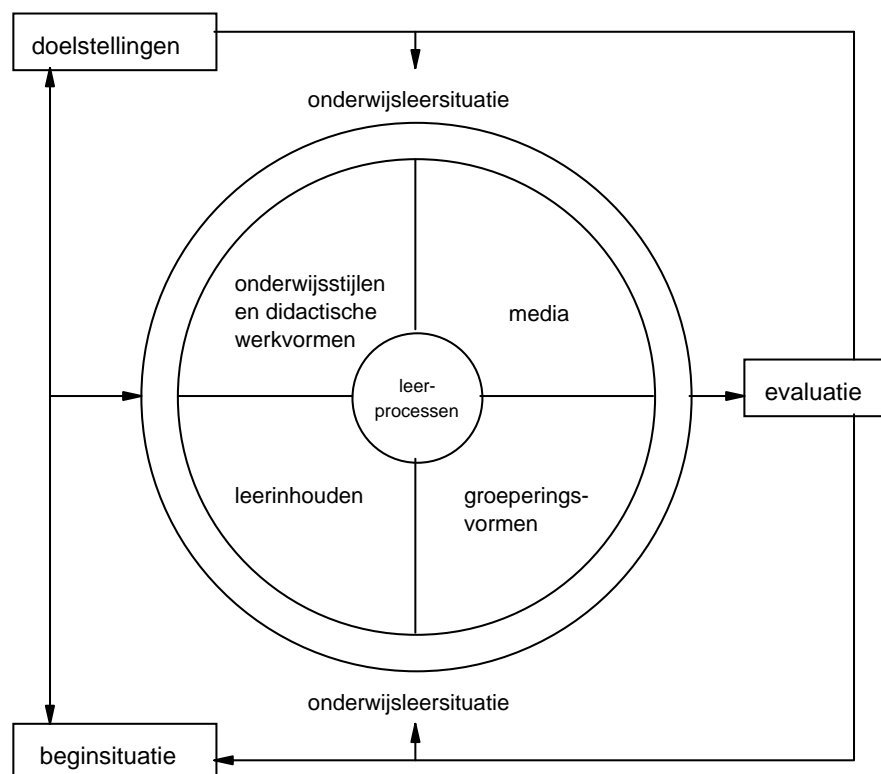
4 EVALUATIE

Vooraf: in deze leerplannen is verschillende keren sprake van evaluatie, maar de context kan verschillend zijn. Zo is er sprake van de evaluatie van het afgewerkte product als laatste fase van het realisatieproces zelf (technologisch stappenplan). Deze vorm van evaluatie valt te onderscheiden van de evaluatie van de leerling enerzijds en van de leraar anderzijds.

4.1 Situering en belang van de evaluatie

Evaluatie is het aspect van het didactisch proces waarbij men zich een oordeel vormt over de efficiëntie

- van het leerproces dat de leerling heeft doorgemaakt, rekening houdend met de beginsituatie en de vooropgestelde doelstellingen;
- van de verschillende componenten die daartoe hebben bijgedragen. Een goede evaluatie verstrekt dus zowel informatie omtrent de leerresultaten en het leerproces van de leerling, als over de didactische aanpak door de leraar. Hier beperken we ons tot de evaluatie van de leerling.

Didactisch model naar E. De Corte e.a.

Evaluatie van de leerling is een proces waarbij men aan gedragingen en onderwijsresultaten, op systematische wijze verzameld, een waarde toekent en op basis van die waarde beslissingen neemt voor de toekomst. Men onderkent in dit proces drie stappen:

- 1 meten: gebruik maken van een meeteenheid,
- 2 beoordelen: vergelijken met een norm,
- 3 beslissen over de studievoortgang van de leerling.

Evaluatie veronderstelt ook rapportering: de informatie die de leraar haalt uit de evaluatie, zal aan de leerling en zijn ouders moeten meegedeeld worden. Beslissen over de studievoortgang betekent niet louter het toekennen van een A-, B-, of C-attest, maar heeft vooral te maken met remediëring in de loop van het leerproces. Die remediëring helpt de leerling zijn leerproces en -resultaten te optimaliseren.

4.2 Product- en procesevaluatie

Zoals bij de evaluatie binnen het technologisch proces, kan men hier ook spreken van product- en procesevaluatie. Het product is in dit geval: de toets, het examen, het gerealiseerde werkstuk ... Men zou kunnen stellen dat dit het enige is dat wordt gemeten en beoordeeld. De beslissingen over de studievoortgang hangen in dit geval samen met de beoordeling van het (eind)resultaat dat de leerling behaalt, los van bv. zijn beginsituatie, zijn inzet, enz.

Vanuit de ervaring dat slaagkansen, zowel in verdere studies als in het beroepsleven, niet alleen voortvloeien uit de eindbeoordeling, en vanuit een meer leerlinggericht denken, is men de afgelopen jaren meer aandacht gaan besteden aan procesevaluatie. Niet alleen het product van het leren wordt gemeten en beoordeeld, maar de hele weg die de (individuele) lerende heeft afgelegd. Op die manier kan men andere elementen in rekening brengen, bv. de weg die de leerling heeft afgelegd om het bekomen resultaat te behalen, de geleverde inspanning, de attitudevorming, enz.

Het spreekt voor zichzelf dat procesevaluatie slechts kan wanneer men het proces op de voet volgt en dus permanent evalueert. Dit hoeft een evaluatie over een groter geheel niet uit te sluiten. Permanente evaluatie laat toe tijdig bij te sturen en zal de efficiëntie van het didactisch proces vergroten, zeker wanneer de leraar niet alleen de leerling bijstuurt, maar ook bereid is zijn eigen didactisch handelen in vraag te stellen en aan te passen.

4.3 Eisen ten aanzien van toetsen (productevaluatie)

4.3.1 Validiteit: meten wat men wil weten

Een leraar wil immers met een evaluatie-instrument informatie inwinnen over het al dan niet bereiken van de vooropgezette doelen (productevaluatie) of over de facetten van het leerproces (procesevaluatie).

Bij productevaluatie moet een goede proef een representatief staal toetsen uit de reeks doelstellingen die de leraar wenst te realiseren. De proef representeert dus niet noodzakelijk alle doelen die nagestreefd werden.

Bijvoorbeeld bij een les: ‘inzicht in een modelpatroon’ worden doelen nagestreefd in verband met benamingen van delen en omtreklijnen en aantal maten in een reeks. Indien de toets slechts opgaven bevat over benamingen van omtreklijnen dan worden meerdere doelen over het hoofd gezien.

4.3.2 Betrouwbaarheid: nauwkeurig en objectief het bereikte leerresultaat weergeven

Als er gesproken wordt over de betrouwbaarheid van een proef, dan heeft men het over de nauwkeurigheid en objectiviteit waarmee een score de prestatie van de leerling weergeeft. Betrouwbaar is een proef die het leergedrag (kwantitatief of kwalitatief) of leerresultaat beschrijft. Een leraar moet zich realiseren dat een toets nooit perfect betrouwbaar is, maar hij dient wel te streven naar een zo hoog mogelijke graad van betrouwbaarheid.

Leraren en leerlingen wensen dat de uitslag van een toets een eerlijk, waarheidsgetrouw beeld geeft van de geleverde prestatie. Bij een proef die objectief afgenomen, gecorrigeerd en gequoteerd wordt, is bij eenzelfde prestatie van twee verschillende leerlingen het resultaat noodzakelijk gelijk.

Bij een objectieve proef moet het resultaat bij gelijke prestaties dus hetzelfde zijn, ongeacht wie de toets afneemt, corrigeert of quoteert.

4.4 Evaluatie van attitudes

Naast kennis en vaardigheden worden attitudes steeds belangrijker, ook in het bedrijfsleven. Via diverse kanalen krijgt het onderwijs signalen om aan attitudevorming meer aandacht te besteden.

Vanuit het bedrijfsleven werd een ‘Schaal voor AttitudeMeting’ (SAM) aangereikt door het VKW (Verbond van Kristelijke Werkgevers en kaderleden) die in het bedrijfsleven hanteerbaar is en voor het onderwijs een inspiratiebron kan zijn. Vanuit het lerarenteam/de vakwerkgroep kunnen per graad attitudes vooropgesteld worden waaraan binnen alle vakken gewerkt wordt. Daarnaast wordt door de leraar Creatie en mode gewerkt aan de vorming van de attitudes die het leerplan vooropstelt. De verschillende niveaus worden leerlinggericht uitgeschreven.

Om tot een besluit te komen zijn talrijke observaties nodig. Men kan niet altijd alle attitudes evalueren, men zal volgens de lessoort een keuze moeten maken.

5 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

5.1 Specifieke inrichting

5.1.1 Nutsvoorzieningen

- Voorzieningen voor koud water
- Elektriciteitsvoorzieningen voor:
 - verlichting
 - aansluiting toestellen
 - aansluiting apparatuur

5.1.2 Infrastructurele voorzieningen

- Zone voor praktijk
- Zone voor theorie: ruim genoeg om aan te passen aan didactische werkvormen
- Voldoende bergruimte

5.2 Specifieke uitrusting

Het aantal keer dat bepaalde voorzieningen moeten aanwezig zijn, is afhankelijk van het aantal leerlingen. Er dient voldoende te zijn voor elke werkende leerling.

5.2.1 Specifieke uitrusting voor praktijk

- Industriële éénnaaldsstiksteekmachine (klasse 300)
- Industriële overlockmachine (klasse 500)
- Machine voor het automatisch maken van knoopsgaten (huishoudtype)
- Strijktafel met universele strijkvorm met krachtige afzuig- en blaasinstallatie
- Stoomstrijkijzer
- Individuele stoomketel
- Strijkplank
- Instelbare plakpers – persoppervlakte 65 cm/130 cm

5.2.2 Specifieke uitrusting voor de zone theorie

- Grote verplaatsbare werktafels met een glad werkblad: minimum 80 cm/120 cm
- Verplaatsbare prikboarden
- Grote verplaatsbare spiegel: 80 cm/150 cm
- Paspoppen
- Klein werkmaterieel onder andere nietpistool, perforator, T-lat van 75 cm, lat 50 cm
- Vast projectievlak
- Bord

5.2.3 Specifieke uitrusting voor

- Brandveiligheid
- Eerste hulp bij ongevallen

5.2.4 Uitrusting beschikbaar in de school

- Personal computer met plotter, printer en toepassingssoftware en randapparatuur (naar behoefte, volgens het leerlingenaantal)
- Overheadprojector
- Video
- Tv-toestel

6 NUTTIGE ADRESSEN

Algemeen Belgisch Vlasverbond, Oude Vestingstraat 15, 8500 Kortrijk, tel.: (056)22 02 61.

CENTEXBEL, Technologiepark 7, 9052 Zwijnaarde, tel.: (09)220 41 51, fax: (09)220 49 55.

COBOT, Burggravenlaan 40, 9000 Gent, tel.: (09)222 26 14.

DEPARTEMENT ONDERWIJS, Afdeling Informatie en Documentatie, Cel Publicaties, Hendrik Consciencegebouw, Emile Jacqmainlaan 165, 1210 Brussel, tel.: (02)553 66 53, fax: (02)553 66 54.
www.ond.vlaanderen.be

DE BRUG, Gent, tel.: (09)226 38 69.

DETEX - TMO, Driebergsestraatweg 11, Postbus 183, 3940 AD Doorn NL, tel. 0031(343)41 24 10.

DIENST BEROEPSOPLEIDING, Koningstraat 93, 1000 Brussel, tel.: (02)227 14 11.

Edu'Actief Meppel NL.

ETITEX (Europees Huis van Textiel en Kleding) Montoyerstraat 24, 1000 Brussel, tel.: (02)238 10 11,
fax: (02)230 47 00.

FEDIS (Belgische Federatie van de Distributieondernemingen), Sint-Bernardusstraat 60, 1060 Brussel,
tel.: (02)537 30 60, fax: (02)539 40 26, [http://: www.fedis.be](http://www.fedis.be).

IPB, Jezusstraat 16, 2000 Antwerpen, tel.: (03)232 88 55.

IVOC (Instituut voor Vorming en Onderzoek in de Confectie), Montoyerstraat 31, 1000 Brussel,
tel.: (02)511 53 50, fax: (02)511 71 91, [http://: www.ivoc.be](http://www.ivoc.be).

LICAP (VVKSO), Guimardstraat 1, 1040 Brussel, tel.: (02)509 96 70-72, fax: (02)509 97 04.

Mode ... Information Belgium, Hubert Frère Orbanlaan 644/649, 9000 Gent, tel.: (09)224 43 87,
fax: (09)224 43 95.

MODE UNIE, Tweekerkenstraat 29/5, 1000 Brussel, tel./fax: (02)230 09 15.

OVD Uitgeverij B.V., Postbus 331, 6710 BH Ede, Nederland, tel.: (0318)64 99 99,
fax: (0318)64 06 46.

PROVINCIAAL INSTITUUT VOOR MILIEU-EDUCATIE, Mechelsesteenweg 365, 2500 Lier,
tel.: (015)31 95 11.

PROVINCIAAL VEILIGHEIDSINSTITUUT, Jezusstraat 28, 2000 Antwerpen, tel.: (03)203 42 00.

SERV (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen) ook STV-Innovatie en Arbeid (Stichting Technologie Vlaanderen), Jozef II-straat 12-16, 1000 Brussel, tel. (02)209 01 11
<http://www.serv.be>

VLOR (Vlaamse Onderwijsraad) Leuvenseplein 4, 1000 Brussel, tel.: (02)219 42 99,
fax: (02)219 81 18, [http://: www.vlor.be](http://www.vlor.be)

Wools of New Zealand, R. Vandendriesschelaan 18, 1150 Brussel, tel.: (02)772 79 00.

<http://Statbel.fgov.be> (NIS): statistieken van de Belgische overheid
www.vlaanderen.be/ned/sites/statistieken/index.html (Vlaams gewest)

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

TV TOEGEPASTE CHEMIE
MATERIAALONDERZOEK

Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	21
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	21
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	21
4	OVERZICHT VAN DE LEERINHOUDEN	24
4.1	Koolstofverbindingen	24
4.2	Textielmateriaal	25
5	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN DIDACTISCHE WENKEN	25
5.1	Koolstofverbindingen	25
5.2	Textielmateriaal	28
6	EVALUATIE	30
7	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	31
8	BIBLIOGRAFIE	32

1 BEGINSITUATIE

De algemene doelstellingen en de leerplandoelstellingen van het vak AV Chemie uit de tweede graad van de studierichting 'Creatie en mode' gelden als beginsituatie. De leerlingen bezitten een basiskennis van chemie en hebben enige ervaring met laboratoriumwerk zodat ze elementaire laboratoriumtechnieken beheersen.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerlingen moeten het vak **Materiaalonderzoek** ervaren als een essentieel onderdeel van hun vorming. Ze moeten zich bewust zijn van de gunstige invloed die chemie heeft op onze welvaart en onze samenleving door zijn verwezenlijkingen in de textielindustrie.

De leerlingen zien het toepasbare van het geleerde in waardoor ze hun verworven kennis in het dagelijks leven kunnen gebruiken. Zo zullen ze bij het aanschaffen van textielproducten een gefundeerde en bewuste keuze maken door de relatie te leggen tussen de aard van het materiaal en de beoogde kwaliteit.

De leerlingen hebben steeds oog voor veiligheids- en milieuaspecten. Ze kunnen veiligheidsfiches raadplegen en rekening houden met de hierop weergegeven informatie. Hierdoor verwerven ze een gepaste attitude in verband met het veilig en milieubewust omgaan met stoffen en materialen.

Bij de laboratoriumoefeningen moeten de leerlingen opdrachten op het instructieblad juist kunnen interpreteren en het werk organiseren in functie van de hiervoor beschikbare tijd.

Doordat de verworven kennis op een inzichtelijke manier wordt toegepast zijn ze voldoende voorbereid om hoger onderwijs met één cyclus aan te vatten.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

De lessen vinden plaats in een aangepast en degelijk uitgerust lokaal.

De leerlingen worden actief betrokken bij demonstratieproeven en er worden leerlingenpractica georganiseerd. De leerlingen kunnen steeds gebruik maken van een determineertabel met hierop volgende gegevens:

- chemische functies (functionele groepen);
- algemene formules voor stofklassen;
- voor elke stofklasse de verkorte structuurformule van enkele typische verbindingen bestaande uit onvertakte ketens met hun benaming;
- verkorte structuurformules en namen van belangrijke macromoleculaire stoffen.

De courant gebruikte triviale namen van stoffen die van belang zijn in de studierichting 'Creatie en mode' kunnen hieraan toegevoegd worden.

Aan de hand van een vergelijkende tabel worden de voornaamste eigenschappen van de koolwaterstoffen, van de halogeen-, de zuurstof- en de stikstofhoudende koolstofverbindingen aangebracht. De studie van eigenschappen en toepassingsgebieden van verschillende soorten textielvezels wordt ook vergelijkend en in tabelvorm opgebouwd. De leerlingen mogen deze tabellen steeds gebruiken.

De leerlingen zullen voor elke laboratoriumoefening veiligheidsfiches raadplegen en hiermee rekening houden. De veiligheidsfiches verspreid door Eurolab kunnen hier als voorbeeld dienen.

De leerlingen zien het belang van deze fiches in, ze moeten deze niet kennen en ook niet zelfstandig kunnen opmaken. Ze zoeken steeds de MAC-waarde van te gebruiken chemicaliën op en interpreteren deze waarden op een correcte wijze.

De leerlingpractica worden geïntegreerd in de leerinhouden.

Bij de studie van de koolstofverbindingen kunnen de laboratoriumoefeningen verband houden met:

- eigenschappen van koolstofverbindingen;
- pH-onderzoek van oplossingen van alkaanzuren en van aminoalkanen;
- bereiding van een zeep en eigenschappen van wasmiddelen (zepen, detergents).

Bij de studie van textielvezels en textielweefsel zullen volgende onderzoeksmethodes en inhouden tijdens de laboratoriumoefeningen aan bod komen:

- **microscopisch onderzoek;**

Met een gewone lichtmicroscop wordt de textuur van de vezels en de vezellengte onderzocht. Met dit onderzoek kan men bijvoorbeeld aantonen dat de cellulosevezel korter is dan de katoenvezel.

- **onderzoek van de oplosbaarheid;**

Verschillende weefsel- en/of draadsoorten kunnen getest worden op hun oplosbaarheid in organische solventen zoals aceton, ethanol, . .

- **onderzoek van de brandbaarheid;**

Men kan zowel natuurlijke als kunstvezels onderwerpen aan de brandproef: op basis van de kleur van de vlam en op basis van de asdeeltjes kunnen beide soorten vezels van elkaar onderscheiden worden.

Behandeling van vezels met een 10 % NaCl-oplossing vermindert in sterke mate de brandbaarheid. De invloed van brandvertragende stoffen kan uitgetest worden, bijvoorbeeld bij gordijnstof.

- **meten van de trek- en scheursterkte;**

Met een dynamometer (meetbereik 100-500N) meet men de treksterkte (N/cm) van verschillende weefsels. Bij voorkeur neemt men steeds een stukje weefsel van 5 cm lengte. Bij een kleiner meetbereik van de dynamometer moet een kleiner stukje weefsel uitgetest worden.

De scheursterkte kan gemeten worden door een stukje stof op te hangen, hierin een haakje met gewichtjes aan te hangen en de massa geleidelijk te verhogen tot de stof daadwerkelijk scheurt. Zo bepaalt men de kracht nodig om het materiaal te scheuren.

- **onderzoek van de kleurechtheid;**

Zelfgekleurde stukjes weefsel worden op verschillende tijdstippen (week, maand, trimester) gecontroleerd op de kleurechtheid ten opzichte van het licht door ze bijvoorbeeld voor een raam te hangen. In de wasproef (zie verder) kan de kleurechtheid van verschillende weefsels ten opzichte van wasmiddelen eveneens nagegaan worden. De kleurechtheid kan ook bepaald worden ten opzichte van zweet (zuur en basisch) door gebruik te maken van kunstzweet en ten opzichte van zwembadwater.

- **meten van de fijnheid van de draad;**

Eén meter draad wordt afgewogen, de fijnheid wordt uitgedrukt in g/km. De verschillende commerciële eenheden kunnen hier ook aangehaald worden, bijvoorbeeld Denier (Franse eenheid) = 9 g/kg.

- **onderzoek van de wasbaarheid;**

Kleine stukjes weefsel van verschillende aard (wol, katoen, kunstvezels, ...) worden aan elkaar bevestigd en gewassen bij verschillende temperaturen, met verschillende wasmiddelen en wasprogramma's ...). De norm voor de wasproef (stof gedurende 10 min. laten koken in een oplossing van 2 g/l Marseillezeep en 5 g/l Na_2CO_3 , in aanwezigheid van 100 kleine kogeldragers) kan hier uitgetest worden. Het water gebruikt om de oplossing te maken moet eerst onthard worden.

- **onderzoek van de waterdampdoorlaatbaarheid;**

Methode 1

Het materiaal wordt gespannen over een schaalpje dat gevuld is met silicagel. De massatoename van het droogmiddel wordt in functie van de tijd gemeten. Hieruit wordt de waterdampdoorlaatbaarheid berekend als de massatoename per oppervlakte-eenheid en per tijdseenheid, voor kleding meestal uitgedrukt in $\text{g}/\text{m}^2 \cdot 24\text{h}$

Methode 2

Het materiaal wordt over een schaalpje met water gespannen en de massa-afname van het schaalpje wordt in functie van de tijd gemeten ($\text{g}/\text{m}^2 \cdot 24\text{h}$).

- **onderzoek van het vochttopslorpend vermogen;**

In het kader van de voorbehandeling en de veredeling wordt de invloed van detergenten bestudeerd. Men onderzoekt en vergelijkt verschillende detergenten op hun vermogen om weefsel te bevochtigen, egaliseren (microscopisch onderzoek), reinigen, dispergeren, ...
De bedoeling van deze detergenten is het weefsel optimaal voor te behandelen zodat de kleurstof zich aan de vezels kan vasthechten.

Het maken van het verslag van de laboratoriumoefeningen bestaat uit het invullen van rubrieken op het instructieblad.

Sommige laboratoriumoefeningen kunnen ook uitgevoerd worden in een hogeschool en/of in een bedrijf.

Om de leraar behulpzaam te zijn bij het opstellen van de jaarplanning wordt een volgende urenverdeling voorgesteld op basis van 25 lessen per leerjaar.

1	Koolstofverbindingen <i>Minstens drie leerlingenpractica naar keuze</i>	20
1.1	Koolwaterstoffen	3
1.2	Halogeenhoudende koolstofverbindingen	4
1.3	Zuurstofhoudende koolstofverbindingen	3
1.4	Stikstofhoudende koolstofverbindingen	7
2	Textielmateriaal <i>Minstens acht leerlingenpractica naar keuze</i>	30
	Vergelijkende studie van textielvezels	8
		22

4 **OVERZICHT VAN DE LEERINHOUDEN**

4.1 **Koolstofverbindingen**

Minstens drie leerlingenpractica naar keuze.

4.1.1 **Koolwaterstoffen**

- Normaal voorkomen en oplosbaarheid
- Brandbaarheid
- Polymerisatie

4.1.2 **Halogeenhoudende koolstofverbindingen**

- Normaal voorkomen en oplosbaarheid
- Brandbaarheid
- Polymerisatie

4.1.3 **Zuurstofhoudende koolstofverbindingen**

- Normaal voorkomen en oplosbaarheid
- Concentratie-uitdrukkingen (**U**)
- Brandbaarheid
- Reactietypen: substitutie, additie
- Zepen
- Polycondensatie

4.1.4 **Stikstofhoudende koolstofverbindingen**

- Basisch karakter van de aminefunctie (**U**)
- Polymerisatie en polycondensatie

4.2 Textielmateriaal

Minstens acht leerlingenpractica naar keuze

Vergelijkende studie van textielvezels

- Polyetheen (PE)
- Polyvinylchloride (PVC)
- Polyamide (PA)
- Polyester (PES)
- Polyurethaanelastomeer (PUE) of elastaan (ES)
- Polyacryl (PAC)
- Eiwitvezels (natuurlijk PA)
- Cellulosevezel: katoen, viscose
- Gecombineerde vezels (mengvormen)

5 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN DIDACTISCHE WENKEN

5.1 Koolstofverbindingen

Minstens drie leerlingenpractica naar keuze

5.1.1 Koolwaterstoffen

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1 Fysische eigenschappen in verband brengen met het apolair karakter van de koolwaterstoffen en met de grootte van de moleculen.	Fysische eigenschappen: <ul style="list-style-type: none">- oplosbaarheid- normaal voorkomen
2 Brandbaarheid in verband brengen met samenstelling.	Brandbaarheid
3 De vorming van een macromolecule door polymerisatie toelichten.	Polymerisatie

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Volgende koolwaterstoffen kunnen besproken worden:

- methaan, ethaan, propaan, butaan, pentaan, hexaan;
- etheen, propreen;
- benzeen (enkel op basis van de formule).

- 1 Oplosbaarheid, normaal voorkomen en vluchtigheid worden verklaard op basis van het apolair karakter en de grootte van de moleculen.
- 2 Bij de studie van de brandbaarheid worden ook blusmiddelen besproken.
- 3 Bij de macromoleculaire stoffen bespreekt men polyetheen en polypropreen.

5.1.2 Halogeenhoudende koolstofverbindingen

4	Fysische eigenschappen in verband brengen met het polair karakter.	Fysische eigenschappen:
- oplosbaarheid;
- normaal voorkomen
5	De niet-brandbaarheid in verband brengen met de samenstelling.	- niet-brandbaarheid
6	De vorming van een macromolecule door polymerisatie toelichten.	Polymerisatie

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Volgende halogeenkoolwaterstoffen worden besproken:

- 1,1,1-trichloorethaan of 'tri', freonen of CFK's
- vinylchloride (chlooretheen), tetrachlooretheen

- 4 Normaal voorkomen, vluchtigheid en oplosbaarheid worden besproken.
- 5 Er wordt gewezen op het feit dat de aanwezigheid van halogeenatomen brandvertragend werkt .
- 6 Als voorbeelden kunnen PVC (polyvinylchloride) en PTFE (polytetrafluoretheen) genomen worden.

5.1.3 Zuurstofhoudende koolstofverbindingen

7	Fysische eigenschappen in verband brengen met het polair karakter.	Fysische eigenschappen:
- normaal voorkomen
- oplosbaarheid
8	Concentratie-uitdrukkingen voor oplossingen interpreteren. (U)	Concentratie-uitdrukkingen (U)
9	Chemische eigenschappen in verband brengen met chemische functie en met de structuur.	Chemische eigenschappen
reactiemogelijkheden onder andere:
- brandbaarheid;
- additie, substitutie

- 10 De voornaamste eigenschappen van zepen verwoorden en toelichten. Zepen
- 11 De vorming van een macromolecule toelichten aan de hand van een gegeven schematische voorstelling van de reactie met de gegeven structuren van monomeer en macromolecule. Polycondensatie

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Er kunnen voorbeelden genomen worden uit volgende stofklassen: alcoholen, ethers, aldehyden, ketonen, carbonzuren en carbonzuuresters.

- 7 Het ontstaan van H-bruggen wordt weergegeven met de gevolgen ervan voor de fysische eigenschappen zoals oplosbaarheid, vluchtigheid, normaal voorkomen. Meerwaardige alcoholen zoals propaantriol (glycol) worden hier ook bij betrokken. Ook wordt het gebruik als oplosmiddel hier besproken.
- 8 De begrippen molariteit, massadichtheid, massa- en volumeprocent van oplossingen kunnen hier in een context toegepast worden (alkanolen, alkaanzuren. . . .). Door *pH*-metingen van oplossingen van carbonzuren met dezelfde molariteit kan men hun zuursterkte vergelijken. Hierbij worden de uitdrukkingen ppm en ppb aangebracht. (U)
- 9 Voor elk van de reactietypen namelijk substitutie en additie wordt er één voorbeeld gegeven.
- 10 Men laat de leerlingen een zeep bereiden. De vorming van zepen uitgaande van lipiden wordt ter illustratie schematisch weergegeven. Het hydrofiel en het hydrofoob karakter worden besproken samen met tensioactieve eigenschappen. Hoewel ze niet afgeleid zijn van carbonzuren is het toch nuttig om de detergents hier ook bij te betrekken.
- 11 Als voorbeeld neemt men de vorming van polyester. De reactie wordt schematisch voorgesteld, waarbij de structuren van monomeer en polymeer gegeven worden.

5.1.4 Stikstofhoudende koolstofverbindingen

- 12 Het basisch karakter van de aminen in verband brengen met hun chemische functie. (U) Chemische eigenschappen (U)
- 13 De vorming van een macromolecule toelichten aan de hand van een gegeven schematische voorstelling van de reactie met de gegeven structuren van monomeer en macromolecule. Polymerisatie, polycondensatie

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Er kunnen voorbeelden genomen worden van verbindingen uit volgende stofklassen: aminen, amiden en nitrillen.

12 Het basisch karakter van aminen zal aangetoond worden.

De aminosuren en de vorming van de peptidebinding kunnen eventueel ook weergegeven worden. (U)

13 Polyacryl en polyamide worden als voorbeeld gegeven. De reactie wordt schematisch voorgesteld, waarbij de structuur van monomeer en polymeer gegeven worden. De structuur van een urethaanverbinding en de structuur van polyurethaan worden enkel ter illustratie weergegeven.

5.2 Textielmateriaal

Minstens acht leerlingenpractica naar keuze.

Vergelijkende studie van textielvezels

Volgende macromoleculaire stoffen en vezels worden betrokken bij de verwezenlijking van de leerplandoelstellingen: polyetheen, polyvinylchloride, polyamide (onder andere nylon), polyester (bijvoorbeeld polybuteentereftalaat en polyethyleentereftalaat), polyurethaanelastomeer of elastaan, polyacryl, eiwitvezels (natuurlijke polyamide zoals wol en zijde), cellulosevezel (natuurlijke polyethers zoals katoen en vlas) en gecombineerde vezels (mengvormen).

Het onderzoek van textielmateriaal staat in verband met onder andere:

- kleurechtheden;
- trek- en scheursterkte;
- invloed van chemicaliën;
- waterdampdoorlaatbaarheid;
- wasbaarheid;
- vochttopslorpend vermogen;
- brandbaarheid;
- draadfijneheid;
- ...

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
14 Eigenschappen van textielmateriaal kunnen onderzoeken en de resultaten kunnen weergeven.	Onderzoek van textielmateriaal
15 Een vezel omschrijven als een snoer samengesteld uit polymeerketens.	Vezel
16 De extrusietechniek bij de vorming van synthetische vezels omschrijven en het nut hiervan toelichten.	Extrusietechniek
17 De invloed van intermoleculaire krachten en de invloed van covalente dwarsverbindingen tussen de polymeerketens op de eigenschappen van de vezels verduidelijken.	Eigenschappen: <ul style="list-style-type: none">- vezelsterkte- elasticiteit- gedrag bij verwarming
18 Het nut van het combineren van vezelsoorten verwoorden.	Mengvormen

- 19 Aan de hand van voorbeelden illustreren dat er een Materiaal- en vezeleigenschappen relatie bestaat tussen vezeleigenschappen en materiaaleigenschappen.

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Voor het onderzoek van textielmateriaal is er samenspraak nodig met de leraren **Creatie** en **Praktijk**. Men steunt op de structuur van macromoleculen om de eigenschappen en de toepassingsgebieden van de besproken kunstvezels te verklaren. Hierbij worden begrippen als blokpolymeer, homopolymeer en entpolymeer aangebracht.

Experimenteel onderzoek is hier aangewezen. Steeds wordt getracht om het verband te leggen tussen enerzijds eigenschappen en toepassingsgebied en anderzijds structuur (schematisch weergegeven) en samenstelling van de vezels.

Een studie van meerdere textielvezels kan in tabelvorm opgebouwd worden, zodat de leerlingen aan de hand van vergelijkende eigenschappen de meest geschikte kunststof kunnen aanduiden voor een bepaald kledingstuk.

De leerlingen leren niet alleen de wetenschappelijke namen kennen, maar evenzeer de verschillende handelsnamen

Het onderzoek kan onder andere betrekking hebben op:

- treksterkte;
- scheursterkte;
- slijt- en schuurweerstand;
- vermogen om vocht op te nemen;
- lichtgevoeligheid;
- kleurechtheid;
- pilling;
- wasbaarheid;
- thermoplastische, elastomere en thermohardende eigenschappen;
- recycleerbaarheid;
- statische elektriciteit;
- smelttemperatuur;
- brandbaarheid;
- invloed van chemicaliën op onder andere oplosbaarheid in organische solventen.

Het onderscheid tussen een natuurlijke vezel en een kunstvezel kan hier gemaakt worden. Men maakt de leerlingen duidelijk dat de benaming 'semi-natuurlijke' vezel, zoals voor viscose, niet relevant is. Door bewerkingen te illustreren die de katoenvezel ondergaat om tot viscosevezel omgevormd te worden blijkt duidelijk dat er van 'natuurlijke' vezel geen sprake meer kan zijn.

- 15 Een vezel wordt omschreven als een snoer samengesteld uit polymeerketens die rond elkaar gedraaid zijn.
- 16 Tijdens het beschrijven van de extrusietechniek wordt er gewezen op het ontstaan van intermoleculaire bindingen waardoor de vezel aan sterkte wint.
- 17 Men geeft het verband aan tussen de sterkte van de intermoleculaire krachten en de sterkte en de elasticiteit van de vezels. Bij sterke intermoleculaire krachten keren de polymeerketens na het strekken van de vezels terug naar hun oorspronkelijke stand.

Hier kan reeds verwezen worden naar gelijkaardige eigenschappen bij haar en wol.

Het kristallijn en amorf karakter in verband brengen met de sterkte van de intermoleculaire krachten. Hierdoor ziet men in dat amorfe vezels niet bruikbaar zijn als textielvezels.

De gevolgen van het al dan niet voorkomen van vernetting van de ketens en van de graad van vernetting wordt in verband gebracht met thermoplastische, elastomere en thermohardende eigenschappen.

Men kan stellen dat kristallijne vezels met langere polymeerketens zonder vertakkingen en met grotere intermoleculaire krachten en bindingen (onder andere de S-S-bindingen) sterker zijn.

Zo kan men wijzen op de eiwitstructuur bij wol-, nylon- en zijdevezels. De sterkte van deze vezels kan vergeleken en verklaard worden op basis van het al dan niet voorkomen van disulfidebindingen, waterstofbruggen en de lengte van de polymeerketens. De nylonvezel is een sterke vezel vermits de polymeerketens met heel wat waterstofbruggen verbonden zijn.

- 18 Als voorbeeld neemt men volgende combinaties: wol-acryl, wol-polyester, katoen-polyester. Het gaat om mengvormen van draden met de bedoeling om de belangrijke eigenschappen van beide draden te combineren. Hierbij wordt meestal een natuurlijke vezel (katoen, linnen, wol) gemengd met een kunstvezel (polyester, polyacryl). De natuurlijke vezels is een goede vochtopnemer (mogelijkheid tot veredeling) maar niet sterk, terwijl de kunstvezel een slechte vochtopnemer is doch zeer sterk.
- 19 De invloed van de elasticiteit van de vezel op het kreuken, wanneer wol gekreukt wordt breken de H-bruggen, maar de S-S-bruggen blijven waardoor de vezel terugkeert naar zijn oorspronkelijke vorm. Gegevens hierover zijn terug te vinden in de brochure 'IVOC Opleiding Wegwijs naar textiel' (zie bibliografie). Het bekomen van nieuwe eigenschappen door veredeling kan hier ook besproken worden.

6 EVALUATIE

De evaluatie moet informatie verstrekken over de mate waarop de leerlingen de algemene doelstellingen en de leerplandoelstellingen bereikt hebben. Hierdoor kan de leraar remediërend optreden tijdens het schooljaar en adviserend optreden op het einde van de derde graad.

Bij de evaluatie worden er veel 'waarom-vragen' gesteld waarbij men nagaat in welke mate de kennis van de leerlingen onderbouwd is. De practica worden vooral geëvalueerd op basis van het verslag. Er wordt hierbij veel belang gehecht aan het verband dat door de leerlingen kan gelegd worden tussen de theorie en de praktijk. Attitudes kunnen ook tijdens de practica geëvalueerd worden. De evaluatie kan verder nog geschieden door een onderwijsleergesprek en door formatieve en summatieve toetsen.

De leerlingen mogen gebruik maken van de tabellen die opgebouwd werden bij de studie van de koolstofverbindingen en bij het vergelijkend onderzoek van de textielvezels.

7 **MINIMALE MATERIELE VEREISTEN**

7.1 **Infrastructuur**

- Een aangepaste demonstratietafel met water- en energievoorziening
- Werktafels voor leerlingen
- Voorziening voor afvoer van schadelijke dampen en gassen

7.2 **Basismateriaal**

- Volumetrisch materiaal
- Pipetvullers
- Balans
- Thermometers
- Dynamometers
- Recipiënten

7.3 **Verwarmingselementen**

Bijvoorbeeld:

- bunsenbranders
- elektrische verwarmingsplaat

7.4 **Stoffen en materialen**

- Chemicaliën voor demonstratie- en leerlingenproeven
- Textielvezels en -weefsels voor onderzoek

7.5 **Visualiseren in de chemie**

- Stereomodellen

7.6 **Veiligheids- en milieuaspecten**

- Een correct afvalbeheer
- Tabellen met de betekenis van R- en S-zinnen
- Pictogrammen met gevaarsymbolen
- Veiligheidsfiches

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 **Leerboeken**

Zicht-op-Chemie 3A
Chemie en alledaagse stoffen
Wolters/Plantyn

De leraar zal catalogi van educatieve uitgeverijen raadplegen.

8.2 **Naslagwerken**

IVOC-opleiding
Wegwijs in textiel: grondstoffen, productie en testen (april 2000)
Montoyerstraat 24, 1000 Brussel

Clothing Technology
From fibre to fashion
Verlag Europa - Lehrmittel
IVOC
ISBN 3-8085-6222-6

Plastics
Dr. Schouten, Dr. ir. van der vegt
Educatieve en technische uitgeverij Delta Press

Textielvezels
Prof. Dr. Ir. W.F. du Bois
Wolters-Noordhoff

Textielwarenkennis
J.G.P.M. Schrijnemaker, J.C.G. Schulte
Wolters-Noordhoff
Textieltechnologie
G. de Craecker, R. de vliegheer, R. de vreesse
Uitgeverij Plantyn

8.3 **Tijdschriften en publicaties**

Freonen en ozongat
Natuur en Techniek
nr. 9 1989

Chemische feitelijkheden

Ozon drijfgas 36, 38, 86

Supersterke vezels 137

Superabsorberende materialen 159

H.D.Tjenk Willink

Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging

Uitgeverij Samsom (Wolters-Kluwer)

Chemie Magazine

Polyurethaan nr. 1 1984

Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging

Groot Begijnhof 6, 3000 Leuven

Uitgaven van Fedichem

Maria-Louizasquare 49, 1040 Brussel

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

TV *MODE/TOEGEPASTE ECONOMIE*
MARKETING EN DISTRIBUTIE

Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	37
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	37
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	37
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	38
4.1	Bedrijfskolom	38
4.2	Producent	38
4.3	Distributie	39
4.4	Consument	39
4.5	Marketing	40
4.6	Inkoopbeleid	41
5	EVALUATIE	44
6	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	44
7	BIBLIOGRAFIE	44

1 BEGINSITUATIE

Marketing en distributie is voor de leerlingen een totaal nieuw vak. Er is geen specifieke voorkennis vereist. Enkele aspecten van marketing zijn reeds in de tweede graad aangeraakt onder de vorm van een eenvoudig marktonderzoek.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Kennismaken met de basisprincipes van **Marketing en distributie**.
- Door de studie van de bedrijfskolom komen tot het besef dat de consument de belangrijkste actor is in de kledingketen.
- Bestuderen en doelgericht gebruiken van de marktinstrumenten om informatie te verzamelen die het koopgedrag van de consument beïnvloeden.
- De verschillende fasen uit het modemarketingconcept ontleden als ondersteuning bij de ontwikkeling van een collectie (zie **Creatie-Vormgeving-Praktijk**).
- De rol van het marktonderzoek leren kennen. Via een bevraging, enquête ... de juiste koopmotieven van de consument opsporen.
- Nieuwe tendensen op gebied van Marketing en distributie opvolgen.
- Invloed van ICT op de distributie en marketing onderzoeken.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

In het nieuwe concept van de studierichting 'Creatie en mode' is het afstemmen van de verschillende vakken van het fundamenteel gedeelte op elkaar een noodzaak. **Marketing en distributie** moet een ondersteuning vormen voor de vakken **Creatie, Vormgeving en Praktijk**. Aangezien het hier steeds gaat om het creëren en vervaardigen van een verkoopbaar product, is het aspect marketing belangrijk. Mode is per definitie risicovol, men moet dus zeer klantgericht denken en werken.

De theorie wordt aangeboden onder de vorm van praktische oefeningen. Voorbeelden en toepassingen worden steeds aangepast aan de producten die ontworpen en vervaardigd worden. Gelijktijdig met de ontwikkeling van een modeartikel in de **Creatie** kan het marketingaspect van dit artikel bestudeerd worden. Naarmate de leerlingen meer inzicht krijgen in de verschillende onderdelen van **Marketing en distributie** kan het voorbeeld verder uitgewerkt worden.

Om voorbeelden uit het eigen vakdomein te kunnen uitwerken is het noodzakelijk de leerlingen gegevens te laten opzoeken in recente vakliteratuur. Het vakblad Context, modebladen, mode op het Internet, studies uitgegeven door het IVOC en de SERV ... zijn hier nuttig.

Tijdig opdrachten geven om bepaalde onderwerpen in de pers te volgen. De leerlingen kunnen krantenartikels verzamelen in verband met onderwerpen in verband met marketing. Bijvoorbeeld: informatie in verband met budgetbesteding enz.

Bij een bedrijfsbezoek dat kan aansluiten bij de lessen **Creatie, Vormgeving en Praktijk**, kunnen ook specifieke opdrachten in verband met **Marketing en distributie** gegeven worden. Op het ogenblik dat die onderwerpen aan bod komen kan de informatie verwerkt worden.

Het kan interessant zijn gastsprekers uit te nodigen. Bijvoorbeeld iemand van de verkoopdienst van een confectiebedrijf, iemand uit een distributiebedrijf of een handelsreiziger.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

4.1 **Bedrijfskolom**

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1 De stappen van het traject dat een product aflegt van de productie over de verkoop naar de klant opnoemen en in de juiste volgorde plaatsen.	- bedrijfskolom
2 In relatie producent - handel - consument toelichten met voorbeelden.	- hoeveelheid - afstand - tijd - kennis
3 Bewegingen in de bedrijfskolom met concrete voorbeelden illustreren.	- verticale • integratie • differentiatie - horizontale • parallellisatie • specialisatie
4 Belangrijke accentverschuivingen in de economie beschrijven.	- productgericht - verkoopgericht - klantgericht - servicegericht

4.2 **Producent**

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
5 De verschillende stappen van het modevormingsproces situeren in een reëel tijdsverloop.	- kleuren - materialen - styling - bestelling - productie - levering
6 Ontwikkelingen die zich in de Belgische confectiesector hebben voorgedaan bij het produceren van modeartikelen beschrijven.	- styling bureau - productiebedrijf zonder patroonafdeling - kop- staartbedrijf - patronen- en productieafdeling - delokalisatie - ...

4.3 Distributie

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 7 Termen die verwijzen naar distributievormen kunnen verklaren en met concrete voorbeelden illustreren.

LEERINHOUDEN

- groothandel
 - agenten
 - confectiecentrum
- kleinhandel
 - bedrijfsvorm
 - midden- en kleinbedrijf
 - detailhandelszaak
 - grootbedrijf
 - vestiging
 - postorderbedrijf
 - markthandel
 - E-commerce
 - winkeltype
 - specialisatie
 - parallellisatie
 - samenwerkingsvormen
 - franchising
 - inkoopcombinaties
 - dealerorganisaties
 - concessieovereenkomst
 - consignatie
 - rack-jobbing
 - service-merchandising

4.4 Consument

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 8 De consumenten indelen volgens demografische factoren.
- 9 Aantonen welke factoren het consumentengedrag in verband met mode beïnvloeden.
- 10 Invloeden die het koopgedrag bepalen onderzoeken.

LEERINHOUDEN

- bevolkingsomvang
- leeftijds piramide
- gezinssamenstelling
- beroepsbevolking
- urbanisatiegraad
- economische factoren
 - evolutie
 - inkomen
 - prijs
- sociaal-psychologische factoren
 - piramide van Maslow
 - groepsinvloeden
 - leerprocestheorie van Pavlov
 - referentiegroepen

11	Nagaan welke elementen het koopproces beïnvloeden.	- elementen als • keuzeprocess • rolverdeling • de zes W's • cijfergegevens van Nationaal Instituut voor statistiek (NIS) - aard van het product • grote concurrentie • verschuiving van primaire naar secundaire behoeften • probleemgoederen • shopping goods
12	De stappen die de consument zet tot een koopactie opsommen en illustreren.	- beslissingsproces • prikkels • bewustwording • interesse • beoordeling • besluit • actie
13	Ontwikkelingen die het koopgedrag kunnen beïnvloeden opsommen en illustreren.	- ontwikkelingen • trends • bevolkingsevolutie en -samenstelling • inkomen en koopkracht • kleedgedrag • koopsituatie • verandering
14	De indeling van de marktsegmenten kunnen verklaren.	- marktsegmentatie
15	De consument in de juiste groep plaatsen om zo zijn koopgedrag beter te leren kennen.	- livestyle-segmentatie - VALS livestyle-model van Mitchell • de behoeftigen • de op-anderen-gerichten • de op-zichzelf-gerichten - de Bockbarometer • smaaksegmentatie

4.5 Marketing

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 16 Het consumentgericht bedrijfsbeleid kunnen omschrijven.

LEERINHOUDEN

- begrip Marketing

17	De hulpmiddelen die bij de marketing gebruikt kunnen worden opnoemen en met voorbeelden illustreren.	- marketinginstrumenten • plaats • product • prijs • presentatie • promotie • personeel
18	De marketingafdeling plaatsen in het geheel van een bedrijf.	- organogram

4.6 Inkoopbeleid

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN	
19	Met voorbeelden aantonen waarop een goed inkoopbeleid steunt.	<ul style="list-style-type: none"> - aankopen <ul style="list-style-type: none"> • op het juiste moment • in de juiste hoeveelheden • op de juiste plaats • in de juiste kwaliteiten • tegen de laagste kosten
20	De vier fasen van de inkoop toelichten.	<ul style="list-style-type: none"> - klantenbehoeften - de selectie van leveranciers - keuze en bestelling - de controle van bestellingen
21	Informatiekanalen leren kennen en gebruiken.	<ul style="list-style-type: none"> - modeprognose - modebeurzen - vakbladen - inkoopdagen van inkoopcombinatie - vertegenwoordigers - agenten/grossiers
22	Aspecten die van belang zijn bij de leverancierskeuze omschrijven.	<ul style="list-style-type: none"> - aangeboden collectie - prijsbeleid - promotiebeleid - kwaliteit vertegenwoordigers - financiële situatie - leveringsvoorwaarden - inkoopconcentratie
23	Tijdstip van de bestelling kunnen bepalen.	<ul style="list-style-type: none"> - orderpunt <ul style="list-style-type: none"> • leveringstijd • gebruiksgraad • servicegraad
24	De omvang van de bestelling kunnen bepalen.	<ul style="list-style-type: none"> - ordergrootte <ul style="list-style-type: none"> • voorraadkosten • bestelkosten • optimale bestelgrootte

25	De distributievormen waarvoor een fabrikant kiest onderkennen.	- intensieve - selectieve - exclusieve
26	Het begrip Marktonderzoek omschrijven.	- gegevens • verzamelen • vastleggen • analyseren
27	Diverse informatiekanalen voor de mode- en kledingbranche raadplegen.	- vakbladen - NIS - het Internet
28	Nieuwe tendensen en studies omtrent inkoopbeleid bestuderen.	- ketenomkering in de kledingketen: anders inkopen in de mode • omgevingsfactoren • relaties tussen bedrijven • binnen bedrijven • schaal trends - ...

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- 1 Bedrijfskolom van een modeartikel opstellen.
- 2 Voorbeelden uit de modesector nemen.
- 3 Ook hier de voorbeelden uit de modesector halen en een link leggen met gekende modezaken.
- 4 De modesector werkt sterk klantgericht. De kledingconsument is een momentconsument. Het is dus erg belangrijk die klant goed te leren kennen om zo zijn gedrag te voorspellen.
- 5 De verschillende stappen van het ontstaan van een modeartikel aanduiden op een tijdsband. Hoeveel tijd is er tussen het begin waar men de kleuren en weefsels voor het seizoen bepaalt en het moment waarop het artikel in de winkel ligt. Het kledingstuk of accessoire dat uiteindelijk in de winkel te koop wordt aangeboden is het resultaat van een samenspel tussen verschillende bedrijven. De leerlingen vaktijdschriften laten gebruiken, zo kunnen ze zelf uitzoeken voor welk seizoen en jaar de kleuren en weefsels 'nu' worden bepaald en voor welk seizoen er momenteel wordt geproduceerd. Men kan eventueel een modeontwerper uitnodigen om deze doelstelling concreet toe te lichten.
- 6 In de meeste bedrijven in ons land kent men niet meer het volledige productieproces. In publicaties van bijvoorbeeld het IVOC kunnen de leerlingen zelf achterhalen hoe de Belgische confectiesector momenteel georganiseerd is. De toestand van bestaande bedrijven onderzoeken.
- 7 Door brainstorming komen tot de verschillende distributievormen. De leerlingen kunnen dan in groep informatie opzoeken over enkele typische distributievormen. Men kan per groep een verschillende opdracht geven. Leerlingen kunnen de ingewonnen informatie aan elkaar doorspelen en verduidelijken: complementair groepswork en coöperatief werken is hier aan te bevelen.

- 8 In krantenartikelen, publicaties en dienst voor statistieken (zie p. 17) zelf gegevens opzoeken en verwerken.
- 9 Door publicaties en studies de leerlingen zelf laten achterhalen hoe de besteding van het budget onderverdeeld en geëvolueerd is.
- 10 Het koopgedrag van een bepaalde groep of gezin onderzoeken.
- 11 Tracht met concrete voorbeelden vanuit de leerlingen te werken.
- 12 De leerlingen laten noteren/verwoorden hoe ze tot hun laatste aankoop zijn gekomen. De leerlingen gaan na wat aan de basis van die aankoop lag.
- 13 De evolutie in het koopgedrag van enkele generaties bestuderen. Daar kan bijvoorbeeld een interview waar men een grootmoeder, een moeder en een dochter ondervraagt, aan voorafgaan. Raadpleeg modeliteratuur om conclusies uit te trekken.
- 14 Het is zeer belangrijk om de markt goed te leren kennen. Wanneer men de markt beter kent leert men ook de klant tot wie men zich richt beter kennen.
- 15 Een concreet voorbeeld uitwerken. In welk marktsegment bevindt zich de consument uit de doelgroep. Het koopgedrag van die doelgroep bestuderen.
- 17 De leerlingen bewust maken van de mogelijkheden die een handelaar benut om de verkoop te stimuleren. Het is niet nodig om deze zes P's ten gronde uit te diepen.
- 18 Bij een bedrijfsbezoek wordt een opdracht in verband met het opmaken van het organogram gegeven.
- 19 + 20
Zeker in de modesector is het juist aankopen zeer belangrijk. In de studies van de SERV wordt hierover informatie gegeven. (zie bibliografie)
- 21 In samenwerking met de leraar **Creatie** de nieuwste modetendensen onderzoeken. De informatiekanalen die een stylist en een distributeur gebruiken leren kennen. Eventueel in samenwerking met **Creatie** bepaalde vakbeurzen bezoeken. Vaktijdschriften, cd-Rom, het Internet ... gebruiken om tot de gewenste informatie te komen.
- 22 + 23 + 24
In samenwerking met de studierichting 'Moderealitatie en verkoop' kan hier via de stageplaatsen informatie ingewonnen worden.
- 25 Bij het bedrijfsbezoek navragen hoe de distributie verloopt. Voorbeelden uit de modedetailhandel geven.
- 26 Een marktonderzoek is wetenschappelijk onderbouwd. Een degelijk marktonderzoek kunnen de leerlingen dus niet uitvoeren. Gelijktijdig met het ontwikkelen van een modeartikel in **Creatie** kunnen de leerlingen toch een vorm van onderzoek uitvoeren. Ze zullen nagaan of het artikel dat ze willen vervaardigen zal aanslaan bij de doelgroep. Eventueel kan een keuze gemaakt worden uit verschillende modellen.

Ze kunnen dit doen door het uitvoeren van een bevraging of enquête bij zoveel mogelijk personen uit de specifieke doelgroep. Samen met het invullen van een vragenlijst kunnen de leerlingen ontwerpen aan verschillende personen tonen en zo toetsen hoe het aanslaat. Klantenkennis is in de modesector zeer belangrijk. Men moet het aanbod afstemmen op de vraag. Op die manier vermijdt men de aanmaak van producten die de consument niet aanspreken.

28 Het informatiedossier van de SERV - STV 'Ketenomkering in de kledingketen: anders inkopen in de mode' geeft hieromtrent veel informatie.

Leerlingennotities

- Zorg voor een overzichtelijke structuur, een verzorgde en aangepaste lay-out, aantrekkelijke en zinvolle illustraties ...
- Verwerk je kopieën uit vakboeken, houd dan rekening met de wetgeving omtrent auteursrechten.
- De weergave van leerinhouden moet kort en bondig zijn. Vermijd ellenlange teksten.
- De woordkeuze dient te worden afgestemd op het niveau van de leerlingen.
- Verwerk verschillende werkvormen zoals ruimte voor reflecties, opdrachten, invuloefeningen in functie van nadenken ...
- Duidelijke voorbeelden opnemen onder de vorm van een artikel, een advertentie, een foto ...

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Geen speciale vereisten voor elke les. Wel moeten in de school beschikbaar zijn: overheadprojector, video, computer.

7 BIBLIOGRAFIE

Basisboek Detailhandelsmarketing, Wolters-Noordhoff, ISBN 90-01-66555-1.

BOREST-OTTO, A.C.C., e.a., Modevorming, Edu'Actief Meppel, 1996 (3delen)

BOURDEAUD'HUI, R., Van hetzelfde laken een pak, STV-Innovatie en Arbeid, 1999

BOURDEAUD'HUI, R., Ketenomkering in de kledingketen: anders inkopen in de mode, STV-Innovatie en Arbeid, 1999.

DEKKER, J., KEVELHAM, H.J., WUESTHOF, G.J.L., Elementaire Marketing, Thieme, Zutphen, 1995.

DE RIDDER, L., Marketing in de kledingsector, Belgische Federatie der kledingnijverheid.

DEVROE, K., Handboek Marketing in de konfektie, Ieperleet 5, 8200 Brugge, tel. (050)31 65 28

JOOSTEN, H., Marketing voor mode en kleding (1) en (2), Edu'Actief, Meppel,
ISBN 90-5117-045-9 en ISBN 90-5117-046-7.

SNOECK, M., BIESEMANS-DE DEKEN, I., COLSON, C., HUYCK, E., SCHOUPPE, H.,
De handel en wij, Wolters-Plantyn, ISBN 90-301-7154-5, Leuven, 1996.

SPEET, J.A.L., Marketing. werkboek Marketing, AOV voor de Modebranche, Stichting Detex,
TMO, Doorn.

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

TV OPVOEDKUNDE/TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE
SOCIALE EN COMMUNICATIEVE VAARDIGHEDEN

Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	49
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	49
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	49
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	51
5	EVALUATIE	55
6	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	55
7	BIBLIOGRAFIE	55

1 BEGINSITUATIE

De meeste leerlingen volgden de tweede graad 'Creatie en mode' en kregen reeds het vak **Sociale en communicatieve vaardigheden**. Ze werkten rond zichzelf: 'Wie ben ik?' Ze leerden er opkomen voor hun eigen visie. Ze hebben reeds een aantal sociale vaardigheden verworven en leerden hun houding en gedrag aan te passen in functie van de situatie zodat ze spontaan en vlot overkomen.

Ze leerden kijken naar de anderen en openstaan voor vreemde culturen. Kritisch staan ten opzichte van eigen gedrag en het gedrag van de anderen werd besproken. Ze oefenden in het opkomen voor eigen visie en flexibel zijn in het zoeken naar oplossingen voor problemen.

Het oefenen in communicatieve vaardigheden liep als rode draad doorheen de tweede graad.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Trainen van vaardigheden zoals:
 - zich aanpassen aan diverse omstandigheden,
 - zich presenteren voor een groep,
 - kunnen organiseren,
 - functioneren in team,
 - instructies geven en ontvangen,
 - omgaan met kritiek.
- Bij het verwerven van nieuwe kennis en inzichten stellen we het ervaringsleren centraal. De eigen ervaringen van de leerling, zijn eigen situatie, de alledaagse sociale werkelijkheid dienden als uitgangspunten.
- Er wordt een attitudeverandering nagestreefd op het vlak van:
 - zich volwassen gedragen,
 - dragen van verantwoordelijkheid,
 - een brede interesse ontwikkelen voor veranderingen in onze maatschappij.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Wegens het procesmatig karakter van training in de lessen **Sociale en communicatieve vaardigheden** is het aan te bevelen om 2 uur te geven om de 14 dagen.
- De vier principes, kennen – inzien – toepassen – integreren, komen aan bod tijdens de lessen. Kennen en inzien vormen als het ware de achtergrond om vaardigheden te ontwikkelen en in te oefenen in verband met:
 - het omgaan met mensen;
 - het omgaan met jezelf in functie van de groep;
 - het omgaan met groepen – collega's;
 - het omgaan met de werkgever;
 - het omgaan met klanten;
 - het omgaan met belangengroepen.

Deze opgedane/verworven ervaringen vormen de aanzet tot integratie doorheen de andere lessen. Ruimte tot zelfreflectie in de les is een must.

- Het verwerven van de vaardigheden heeft, indien de vaardigheid zich daartoe leent, een product-karakter. Het accent zal echter liggen op het procesmatig werken. Het is belangrijk dat de opdrachten opgedeeld worden in: analyseren, plannen, realiseren en evalueren. De situaties waarin geoefend wordt, moeten het probleem-oplossend denken, leren door ervaringen, inductief werken (vanuit de praktijk komen tot het theoretisch inzicht) en het inoefenen stimuleren. Tracht de verworven vaardigheden vakoverschrijdend toe te passen.
- Als werkvorm kan gedacht worden aan:
 - instructie;
 - practica, trainingen, micro-oefeningen in gedrag, onder andere met betrekking tot communicatie, samenwerking, feedback, ...;
 - open discussie;
 - onderwijsleergesprek rond theoretische verdieping met betrekking tot vaardigheden;
 - vrije en meer gebonden discussievormen;
 - stellingenspel;
 - werkgroepbespreking (de leerlingen bespreken opgegeven leerinhouden onderling);
 - syndicalistische werkvorm (verdelen van leerinhouden en rapportage daarover);
 - spreekbeurt;
 - werkstuk;
 - projectvorm (cf. Leefsleutels in actie);
 - gevalsmethode (exemplarisch leren);
 - excursie met opdrachten;
 - enquête;
 - ...
- Omwille van het actieve karakter van het vak is permanente evaluatie een must. Bij de evaluatie ligt het accent op het proces, waarbij zelfevaluatie een belangrijke rol speelt: in hoever is de leerling gegroeid in de richting van de gestelde doelen. Daar waar de vaardigheden zich concreet laten beschrijven in gedragstermen, bijvoorbeeld voorzitten van een vergadering, dient de evaluatie daarop te worden afgestemd.
- De leraar die deze opdracht krijgt moet in ieder geval bereid zijn tot team-teaching met de leraren van andere vakken zoals **Creatie, Vormgeving en Praktijk**. Leerlingen en leraren zullen in team werken aan een ontwerp of thema. Bij het concretiseren van de doelstellingen zoveel mogelijk linken leggen met de modewereld en het toekomstige werkveld.
- Op klasniveau gaat de leraar een relatie aan met alle leerlingen, hoe verschillend ze ook zijn. De relatie is gebaseerd op wederzijdse erkenning, aanvaarding en vertrouwen. Een leraar moet inzien (en naar dat inzicht ook handelen) dat deze relatie, naast een goede didactiek, even belangrijk is voor de ontwikkeling van een positief zelfbeeld en de betrokkenheid bij de leerling. Vaak vergt dat een aanpassing van het communicatief handelen van de leraar. Belangrijk/noodzakelijk lijken hier vorming en training van de leraar en het lerarenteam.
- De toepassing van vaardigheden in de praktijk is erg belangrijk (herkennen, begrijpen, beoordelen, ingrijpen, aanwenden, ...). De transfer naar de latere beroepsactiviteit is het einddoel. Omdat de transfer evenwel niet automatisch gebeurt, moet er in de les voldoende aandacht aan besteed worden. Bij de verwerking van de leerinhouden laat de leraar zich steeds leiden door het nut en de bruikbaarheid ervan om de leerlingen te leren op een open, constructieve en creatieve wijze om te gaan met veranderende leefomgeving.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

LEERPLANDOELSTELLINGEN

LEERINHOUDEN

4.1 Omgaan met mensen

- 1 Weten dat er verschillende soorten mensen bestaan en inzien dat er diverse omgangsregels gelden.
- 2 Bewust worden rond omgaan met mensen.
- 3 Met voorbeelden aantonen dat de situatie een invloed heeft op het gedrag.

- Types van mensen
- Plaats
- Tijd
- Personen
- Cultuur

4.2 Omgaan met jezelf in functie van de groep

- 4 Stilstaan bij het effect dat het eigen gedrag heeft op de anderen.
- 5 Ontdekken en verwoorden van eigen kwaliteiten en werkpunten.
- 6 Zicht krijgen op de eigen tolerantiegrens.
- 7 Zich vaardigheden eigen maken om met gevoelens rond stress, teleurstelling en succes om te gaan.
- 8 Nadenken over oorzaken van stress, teleurstelling en succes.
- 9 Technieken aanleren om de tijd beter te organiseren.

- Zelfreflectie
- Motivatie
- Zich volwassen gedragen
- Zich verantwoordelijk gedragen
- Stress
 - positieve
 - negatieve
- Timemanagement
 - planning
 - organisatie

4.3 Omgaan met groepen - collega's

- 10 In eigen woorden zeggen wat een groep is.
- 11 Weten hoe een groep gevormd wordt.
- 12 Hanteren van verschillende groepsprocessen.
- 13 Opnoemen welke rollen men kan aannemen in een groep.
- 14 Zich inleven in diverse rollen.

- Groep
- Soorten
 - formele
 - informele
- Rollen
 - leider
 - zwijger
 - zwart schaap
 - twijfelaar
 - wispelturige
 - ...

15	Een gesprek aanknopen en afronden.	Gesprek – aanknopen – afronden
16	Een professionele houding aannemen in diverse situaties op de werkvloer.	Professionalisme – werk en privé – pesten en roddelen – beroepsgeheim – respect voor eigenheid van anderen – respect voor materiaal van anderen
17	Afspraken maken en opvolgen.	Afspraken
18	Begrippen competitie/concurrentie met voorbeelden verduidelijken.	– positieve – negatieve
19	Positieve en negatieve competitie en concurrentie herkennen en ermee omgaan.	
20	Het verloop van een vergadering schetsen.	Leiden
21	Vaardigheden ontwikkelen om in de verschillende rollen van een vergadering deel te nemen.	Noteren Deelnemen

4.4 Omgaan met de werkgever

22	Non-verbale aspecten die belangrijk zijn bij de eerste indruk verwoorden.	– voorkomen – lichaamstaal
22	Vaardigheden oefenen rond het plannen, uitvoeren en evalueren van een sollicitatiegesprek.	Solliciteren
23	Reflecteren over wat werk voor hen betekent.	Loopbaan denken
24	Opnoemen van de gevraagde vaardigheden en attitudes binnen de sector.	
25	Eigen mening op een beleefde wijze verwoorden en ervoor opkomen.	Assertiviteit Etiquetteregels
26	Op een assertieve manier omgaan met kritiek en opdrachten.	Cultuur van een bedrijf
27	Herkennen, inoefenen en leren omgaan met evaluatie-, functionering-, slechtnieuwsgesprek.	Evaluatie Functionering Slechtnieuwsgesprek
28	Verschillende presentatietechnieken oefenen en in een vooropgestelde context uitvoeren.	Presentatietechnieken – mondeling – schriftelijk – audiovisueel – ICT computer – ...

29	Bij een concrete presentatie de diverse stappen doorlopen.	Vorbereiding - brainstorming Presentatie Reflectie Improvisatie
4.5 Omgaan met klanten		
30	Basishouding bij omgaan met klanten toepassen in verschillende situaties.	Basisprincipes – geduld – beleefdheid – empathie – agressiecontrole – ...
31	Op een correcte manier telefoneren.	Telefoneren
32	Toepassen van klachtenbehandeling in diverse situaties.	Klachtenbehandeling – basisprincipes – voorkomende fouten – omgaan met verschillende mensen
4.6 Omgaan met belangengroepen		
33	Met voorbeelden aantonen op welke manier contacten met klant, pers en leverancier belangrijk zijn.	Pers Klant Leverancier
34	Verklaren wat drukkingsgroepen zijn en er enkele opnoemen.	Drukkingsgroepen – milieuorganisaties
35	Met voorbeelden aantonen dat de modewereld met diverse drukkingsgroepen te maken heeft.	– Derdewereldorganisaties – dierenrechtenorganisaties – ...

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

1 Omgaan met mensen

- Leerlingen laten nadenken over de mensen die ze die dag hebben ontmoet. Wat betekenen deze mensen voor hen?
- Bespreken van:
 - schoonheid in verschillende culturen (zie Desmond Morris) (bord in de lip, ringen rond de hals, Chinese schoentjes, piercings, tatoeages, ...)
 - schoonheid in de tijd (Rubensvrouwen, Claudia Schiffer, wespentaille, ...)
 - schoonheid bij verschillende mensen (jong-oud-subculturen, voor- en na rubrieken in tijdschriften)
 - hoe worden modeontwerpers beïnvloed door de cultuur vanwaar ze komen (Issey Miyaki, Versace, ...)

2 Omgaan met jezelf in functie van de groep

- Kwaliteiten en werkpunten op een briefje schrijven. De kwaliteiten voorlezen. De werkpunten in een doosje bewaren en later herlezen. De werkpunten klassikaal vernietigen.
- Verantwoordelijk gedrag: situaties verzinnen, wat doen in die situatie? (bv. Al je vrienden nemen een biertje, wat doe jij?)
- Dagboekje bijhouden. (Met respect voor de privacy van leerlingen!)
- Technieken voor time management.
- Hoe gaan we om met teleurstelling, succes en stress (artikels uit de media bespreken, dan vertalen naar eigen situatie)

3 Omgaan met groepen - collega's

- Groepsvormingspelletjes:
 - samen een tapijt omdraaien wanneer je er met zijn allen opstaat;
 - de groep mag twintig dingen meenemen naar een onbewoond eiland, er mag niet gestemd worden.
- Bij elk spel zijn er mensen die alles observeren.
- Trainen in diverse rollen, eventueel opnemen op video.
- Pesten en roddelen (enquête en vandaar verder werken) (tip: lezersbrieven in de Joepie)
- Reflecteren over beroepsgeheim en professionalisme.
- Vergaderen over een bepaald onderwerp.

4 Omgaan met de werkgever

- Vacatures in de sector bespreken.
- Sollicitatiegesprek, slechtnieuwsgesprek, functioneringsgesprek, evaluatiegesprek, ... inoefenen.
- Iemand interviewen die in de modesector werkt (ontwerpster – winkelbediende, ...): wat betekent werk voor hen?
- Etiquetteregels opzoeken in de bibliotheek
- Spreekbeurt geven over een modeontwerper gebruikmakend van een bepaalde presentatietechniek.

5 Omgaan met klanten

- Rollenspel.

6 Omgaan met belangengroepen

- Nadenken over:
 - hoe komt de pers tot bij jouw bedrijf?
 - hoe kan je aan klantenbinding doen?
 - waar heb je dat al eens gezien?
- Persberichten in verband met drukkingsgroepen in de mode bespreken.

Leerlingennotities

- Zorg voor een overzichtelijke structuur, een verzorgde en aangepaste lay-out, aantrekkelijke en zinvolle illustraties ...
- Verwerk je kopieën uit vakboeken, houd dan rekening met de wetgeving omtrent auteursrechten.
- De weergave van leerinhouden moet kort en bondig zijn. Vermijd ellenlange teksten.
- De woordkeuze dient te worden afgestemd op het niveau van de leerlingen.

- Verwerk verschillende werkvormen zoals ruimte voor reflecties, opdrachten, invuloefeningen in functie van nadenken ...
- Duidelijke voorbeelden opnemen onder de vorm van een tekst, een strip, een foto ...

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Het lokaal moet voldoende ruim zijn om de nodige expressievormen toe te laten. Liefst uitgerust met gemakkelijk verplaatsbaar meubilair en een vloer uit 'warm' materiaal.

Volgende didactische middelen zijn aangewezen:

- cassetterecorder
- videorecorder met camera en de nodige videocassettes
- overheadprojector en transparanten
- prikbord

7 BIBLIOGRAFIE

ADAMS, L., LENZ, E., Helemaal jezelf in relatie met de ander, Trion, ISBN 90-4390-081-8, Baarn, 2000.

ANTONS, K., Groepsdynamica in praktijk, Alphen a/d Rijn, Samson, ISBN 90 1402380 4, 1990.

ARGYLE, M., Sociale relaties, Wolters-Noordhoff, B.V. Groningen, 1979.

BANKS, M., De kunst met jezelf te leven, Het Spectrum, Antwerpen, 1987.

BELLENS, S., GEENS, C., Vaardigheden in het omgaan met mensen, Acco, Leuven, 1980.

CAMMAER, H., Menselijke levensloop. Genetische psychologie, Acco, Leuven, 1982.

COPPOOLSE, P., HARTMAN, R., Gedrag en houding in werkrelaties. Werkboek voor mensen in dienstverlenende en verzorgende beroepen, H. Nelissen B.V. Baarn, 1998.

DAELMANS, R., e.a., Spreekuur. Wegwijzer in mondelinge vaardigheden, ISBN 90 301 6569

DE BEST, K., BOERTIEN, A., Communicatietechnieken, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1990.

DE KEYSER, L., BAERT, H., Projectonderwijs: leren werken in groep, Leuven, Acco, 1999.

DE MAN, L., JANSSENS G., Psychologie deel 1 + deel 2, De Sikkel, Antwerpen, 1998-1999.

DE SCHRIJVER, R., DILLEMANS, R., Wegwijs cultuur, Davidsfonds, Leuven, 1986.

- DROST, D.**, Mensen onder elkaar. Psychologie van sociale interacties, De Tijdstroom, Utrecht, 1996.
- FIDDELAERS-JASPERS, R., RUIGROK, J.**, Communicatie in de klas, Educatieve Partners, Houten, 1997.
- GALEMA, J.**, Leer- en stageboek omgangskunde, H. Nelissen B.V. Baarn, 1983.
- GEERTSEN, H.**, Ondubbelzinnig, Van Loghum Slaterus, Deventer, 1988.
- GORDON, T.**, Luisteren naar kinderen. Nieuwe methode voor overleg in het gezin, Tirion, Baarn, 1997.
- GROOTHUIS, R.**, Training sociale vaardigheden, Lemma, Utrecht, 1997.
- GROSFELD, F., BERMAN, M., TE PAS, I.**, Zo hoort het nu. Etiquette voor de jaren negentig, Elsevier, Brussel-Amsterdam, 1984.
- HARRIS, T.A.**, Ik ben O.K. Hoe kunnen wij leven en laten leven?, Ambo, Baarn, 1969.
- HERBERT, M.**, Psychologie voor sociale beroepen, VUGA, 's Gravenhage, 1984.
- HOLZHAUER, F.F.O., e.a.**, Omgaan met mensen. Leer- en oefenboek, Stenfert Kroese, Antwerpen.
- JANSSENS, H.**, Als praten bij je werk hoort: gespreksvaardigheden voor hulp- en dienstverleners, Boom, Meppel, 1988.
- LEEFSLEUTELS**,
Leefsleutels voor jongeren, (eerste graad SO) begeleidersmap, 1998.
Leefsleutels in actie, (tweede en derde graad SO) begeleidersmap 1995. Leefsleutels VZW,
 Leopold II laan 63 bus 3, 1080 Brussel, tel. (02)421 67 20.
- LOMBAERT, P.**, Sociologie, deel 1, De Sikkel, Antwerpen, ISBN 90 260 3537 3, 1996-1997.
- LOMBAERT, P.**, Sociologie, deel 2, De Sikkel, Antwerpen, ISBN 90 260 3526 8, 1996-1997.
- MELLO-PROJECT**, Nederland.
- MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP**, Doelen voor heel de school,
 D/1997/3241/051, Departement Onderwijs, Afdeling Informatie en Documentatie Cel Publicaties,
 Emile Jacqmainlaan 165, 1210 Brussel, tel. (02)553 66 53.
- MORRIS, D.**, De aangeklede aap: het dier in de mens, Standaard Antwerpen, BBC 1995 deel 1:
 103210, deel 2: 203210.
- MULDER, L., VOORS, W., HAGEN, H.**, Oefeningenboek voor groepen, 150 korte oefeningen,
 Samson, Alphen aan de Rijn, 1990.
- NAPIER, R., GERSHENFELD M.**, Theorie en praktijk van het werken met groepen, Alphen a/d
 Rijn, Samson, 1978, ISBN 90 1402688 9

- OOMKES, F., GARNER, A.,** Praten met plezier, Boom, Meppel, 1987.
- OOMKES, F.,** Training als beroep, Deel I: Hoe een trainingsprogramma opzetten? Deel II: Oefeningen in sociale vaardigheden, Boom, Meppel, 1995.
- PARKINSON, C. NORTHCOTE, RUSTOMJI, M.K.,** Beter met mensen omgaan, Omega Boek, Amsterdam, 1984.
- PATFOORT, P.,** Bouwen aan geweldloosheid, Infodok/IOT, Leuven, Brussel, 1989.
- PATFOORT, P.,** Een inleiding tot geweldloosheid, Infodok/IOT, Brussel, 1984.
- PATFOORT, P.,** Ik wil, jij wilt niet. Geweldloos opvoeden, Bakermat, Mechelen, 1995.
- PIJS, E.,** Communiceren kun je leren, Angerenstein, Arnhem, 1998, ISBN 90 800874 75.
- REBEL, G.,** De juiste lichaamstaal, Deltas, Aartselaar, 1998, ISBN 90-243-6753-0.
- REMMERSWAAL, J.,** Handboek groepsdynamica. Een nieuwe inleiding op theorie en praktijk, Nelissen, Baarn, 1995.
- ROEDIGER, H.,** Psychologie. Een inleiding, Academia Press, Antwerpen, 1999, ISBN 90 382 0146 X
- SMITS, H.L.M.,** Van mens tot medemens, Malmberg Den Bosch, 1978.
- SOVA-GROEP,** Samen werken, samen leren. Werkboek sociale vaardigheden, theorie en oefeningen, Nelissen, Baarn, 1982.
- STRAYHORN, J.,** Je kunt het beter uitpraten. Oefenboek voor doeltreffend communiceren, Intro, Nijkerk, 1979.
- VAN CRAEN, W.,** Omgaan met anderen, een communicatiekunst, Acco, Leuven, 1997.
- VAN GENNIP, J., LAMMERS, TH.,** Jij en de anderen. Basisboek, Educaboek, Culemborg, 1989.
- VAN MEER, K., VAN NEIJENHOF, J.,** Elementaire sociale vaardigheden, Bohn-Stafleu-Van Loghum, Houten, 1997.
- VERLIEFDE, E., JANSSENS, G., BOOGEMANS, A.,** Sociaal vaardig, + video, Acco, Leuven, 1996, ISBN 90-334-3505-5.

Tijdschriften

- BRUG, tijdschrift voor ouders met schoolgaande kinderen, NCOV, Guimardstraat 1, 1000 Brussel.
- KLASSE, Maandblad voor onderwijs in Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse gemeenschap Departement Onderwijs, Brussel.
- PEDAGOGISCHE BIJDAGEN, VVKSO, Guimardstraat 1, 1040 Brussel.

Diensten

Aanbod spelmateriaal gericht op onder andere sociale vaardigheden:
Centrum voor informatieve spelen, Naamsesteenweg 164, 3100 Leuven, tel.(016)22 25 17,
fax (016)29 50 99.

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

[**KV BEELDENE VORMING/
TV MODE**
CREATIE

Eerste leerjaar: 4 uur/week
Tweede leerjaar: 4 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

VISIE	61
1 BEGINSITUATIE	61
2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN	61
3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	62
4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	63
4.1 Inlevings- en inspiratiefase	63
4.2 Ontwerpfase	66
4.3 Presentatiefase	68
4.4 Evaluatiefase	69
5 EVALUATIE	70
6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	70
7 BIBLIOGRAFIE	71

VISIE op het vak **Creatie**

Om bij het vormgeven tot een authentiek ontwerp te komen wordt de creativiteit van de leerling optimaal aangesproken. Vanuit een probleemstelling, een marktonderzoek of een doelgroep worden ideeën ontwikkeld. Er wordt inspiratie gezocht in onder andere de natuur, kunst en cultuur voor beelddaspecten, technieken en materialen. Hieruit vertrekend geven we beeldend vorm aan kleding en accessoires, waarbij vorm, kleur en materiaal op het sferbeeld en de doelgroep afgestemd worden. De styling vindt dus in het vak **Creatie** plaats. Met styling bedoelen we het hele concept visueel aantrekkelijk maken.

De eindproducten van de Creatie zullen bepalend zijn voor de vakken **Vormgeving** en **Praktijk**. In de laatste fase worden de realisaties uit de drie vakken in een totaal concept gepresenteerd via modeschetsen, maquettes, portfolio's, prototypes, installaties, modeshows, video's en andere.

Bij het vormgeven en presenteren van de creaties zal ICT ondersteunend gebruikt worden.

Lees ook de rubriek Visie in het Algemeen deel.

1 BEGINSITUATIE

De meeste leerlingen komen uit de tweede graad 'Creatie en mode'. Enkel stromen uit het ASO, TSO of het KSO de studierichting in. Van hen wordt verwacht dat ze voldoende modebewust zijn en bereid zijn in te stappen in de visie en de denkmethode van 'Creatie en mode'.

De doorstromers hebben reeds in de tweede graad op een creatieve wijze leren omgaan met thema's uit hun leef- en denkwereld. Ze kennen de verschillende fasen van ontwerp tot eindproduct. Zij weten dat een probleem op verschillende creatieve manieren kan opgelost worden. Hierbij zijn originaliteit en authenticiteit begrippen die de eigenheid van de afdeling moeten beklemtonen. Zowel het ontwikkelen van interieurelementen als kledingcreaties behoren tot de kennis en de vaardigheden van de leerlingen na de tweede graad. Deze leerlingen zijn reeds vertrouwd met beeldende technieken en middelen om een ontwerp zo origineel mogelijk voor te stellen. Ze beheersen reeds de methode om een idee via een creatief ontwikkelingsproces gestalte te geven. De leerlingen zijn eveneens vertrouwd met de verschillende inspiratiebronnen uit o.m. de kunst en de cultuur en kunnen deze opsporen via tal van bronnen waaronder ICT.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerlingen

- ontwikkelen in functie van een doelgroep of een probleemstelling creatieve ideeën;
- maken gericht gebruik van inspiratiebronnen uit kunst en cultuur;
- visualiseren hun ideeën in authentieke producten;
- beseffen dat de kleding de tijdgeest uitdrukt en de persoonlijkheid onderstreept;
- ontwikkelen een kritische houding tegenover het gebruik van kleding als statussymbool en het aanmeten van een bepaald imago;
- werken door de creatieve expressie aan de eigen identiteit, aan attitudes zoals zelfvertrouwen, verantwoordelijkheidszin, zin voor samenwerking en andere;
- zien het belang in van de individuele bijdrage als constructief element binnen het gehele proces in de groep;
- streven naar een modebewuste en persoonlijke uitstraling;
- maken gebruik van de nieuwe technologieën als ondersteuning van de vormgeving en de presentatie.

Het vak Creatie binnen het christelijk geïnspireerd onderwijs.

Het is duidelijk dat de mens meer is dan zijn kennis en zijn kunde. Hij stelt ook de vraag naar bezinning en zingeving.

“Een eerste stap op weg naar de beleving van de dieptedimensie is opvoeden tot verwondering. Verwondering betekent: het wonder weer laten oplichten. Licht brengen in het donker van het alleen maar rationeel denken, in een wereld van verzakelijking en van vlakke vanzelfsprekendheid. Elk vak, elk aangeboden onderwerp zou een bron moeten zijn van verbazing en van verwondering. Jongeren de ervaring aanreiken van de werkelijkheid als een groot wonder is belangrijker dan het verkondigen van het mysterie. De zin voor verwondering wordt gewekt door het waarnemen van schoonheid in al haar vormen.”

Edith Cardoen

In **Creatie** kan een goed klimaat geschapen worden om dieper in te gaan op de zingeving van het bestaan. Jongeren worden geconfronteerd met natuur en cultuur als inspiratiebron voor beeldende opdrachten. Het observeren van deze natuur brengt inzicht in haar groeikracht, haar structuur en ordening. Ze leidt tot verwondering en bewondering en tot een zuivere esthetische beleving. Dit helpt de jongeren een eerste stap te zetten bij het ontdekken van het transcendente.

Tijdens de kunstbeschuwing zien ze hoe kunstenaars hun wereld verbeeld hebben en op zoek waren naar het unieke, naar het schone, naar de zingeving van hun bestaan.

Door de beeldende communicatie, zij het beschouwend of vormgevend, gaan jongeren waarden ontdekken en zelf beleven. Elke ontmoeting met beelden is een ervaring waaruit ze kunnen groeien. Hoe intenser deze is, hoe groter de kans op een verrijkende ervaring.

Een belangrijke voorwaarde is de eigen betrokkenheid, het engagement van de leerling.

Door de beeldende expressie treden treden zij ook met zichzelf in dialoog. Ze uiten hun ervaringen, gevoelens, ideeën, en emoties tegenover een aangeboden onderwerp op een eerlijke en authentieke wijze. Zo proberen ze binnen te dringen in zichzelf. Volgens Sint-Augustinus (4de-5de eeuw) is dit inwendig beleven of binnen dringen in onszelf een aspect van de omgang met God.

In het beeldend werk tonen ze aan de anderen wie ze zijn, wat hen bezig houdt, in een eerlijke, open houding tegenover de mens, de natuur, de wereld om hen heen. Zo ervaren ze het unieke in ieder mens.

Tijdens het creatief proces wordt het werkstuk dat groeit onder de handen van de leerling, voortdurend geëvalueerd, zowel naar vorm als naar inhoud. Er worden waarden toegevoegd en nieuwe waarden ontdekt, het waarachtige, het goede, het schone. Dit zinvol gebeuren schept zelfvertrouwen en vormt verantwoordelijkheidszin. Het vanzelfsprekende maakt plaats voor verwondering en bewondering, die ons doen doordringen tot het wezen der dingen.

Dit is de toestand van hoogste creativiteit, waar waarden van de hoogste orde gelden. Dit is echt leven, waarin het ware geluk wordt ervaren, want het is deelnemen aan de schepping.

Aandachtspunten voor de leraar

Het spreekt vanzelf dat de ingeslagen weg van de eigen aanpak en begeleiding gestart in de tweede graad verder gevolgd wordt. De leraar **Creatie** zal de jongeren blijven stimuleren tot persoonlijke creaties door een sfeer te creëren waarin de jongeren zich optimaal beeldend kunnen uitdrukken. Hierbij zal hij moeten steunen op zijn professionaliteit en creativiteit. Daar waar nodig en bruikbaar is zal hij/zij ICT als ondersteuning aanwenden.

Vanuit het actuele modebeeld en de doelgroep worden concepten ontwikkeld om in de lessen **Vormgeving** en **Praktijk** te realiseren. De samenwerking met de collega's van deze vakken blijft hierbij noodzakelijk.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

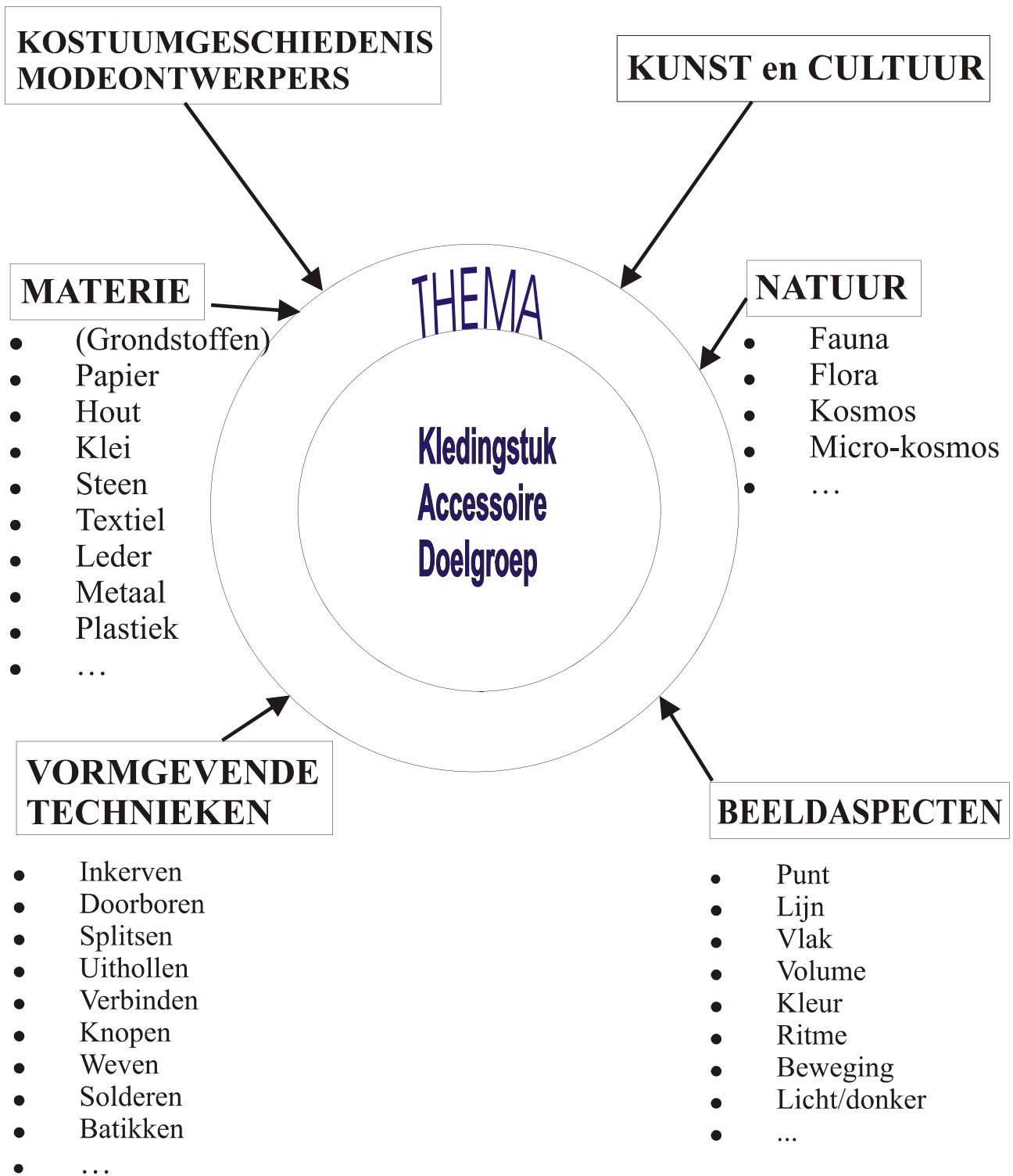
4.1 Inlevings- en inspiratiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1 Zich inleven in de probleemstelling bij de introductie van de gestelde opdracht rekening houdend met behoeften van de consumentendoelgroep.	– luisteren naar, aanvullen en uitwisselen van ideeën
2 Gericht zoeken naar en raadplegen van verschillende bronnen.	– verschillende bronnen • ICT • natuur-, kunst- en mediabeelden • natuurdocumentaires, natuurfotografie
3 Bestuderen en analyseren van de prognoses van het lopende seizoen om de stijl en de opmaak van de eigen collectie te bepalen.	– lifestyle: ontleding, soorten, kenmerken – trendsetters – interieur- en modetijdschriften – functies van mode en kleding
4 Stijlen en thema's uit de kunst- en kostuumgeschiedenis ontleden en plaatsen in hun sociale en historische context.	– via tentoonstellingen, ICT en andere – via tijdsbanden – persoonlijke werken
5 Tijdens de kunstbeschuwing gericht kijken naar de beeldaspecten en er de nodige informatie uithalen voor de eigen creaties.	Beeldaspecten – vorm, compositie, harmonie, ordening ... – kleur, toon, tint, contrast, transparant
6 Vaststellen dat de beeldaspecten de vormgeving bepaald hebben.	– verhoudingen, relaties – structuur, oppervlaktetextuur ... – evenwicht, ritme, beweging, richting ...
7 Vaststellen dat materiaal en techniek de vormgeving kunnen bepalen.	– materialen: papier, karton, plastic, rubber, metaal, hout, organisch materiaal en andere vindmaterialen – technieken: schets- en collage- en assemblagetechnieken, ruimtelijke technieken, en andere

8	Waarnemen hoe bij functionele beeldschepers de beeldaspecten gehanteerd worden en hoe dit inspirerend kan werken voor een nieuwe vormgeving.	- design, architectuur, een Japanse tuin, een videoclip, een grafisch product, een computerstudie, een originele etalage en andere
9	Ontdekken hoe elementen, beelden uit de subcultuur inspirerend kunnen werken bij het vormgeven van ideeën.	- de muziek- en de danswereld - posters, prenten en andere
10	Voor de beeldaspecten, materialen en technieken de juiste terminologie gebruiken.	- bespreking van de opdrachten - de creatie - het historisch kostuum
11	De resultaten van de inleving- en inspiratiefase visualiseren op een originele beeldende wijze.	- trendplaat, trendhoek, sfeerbeeld en andere

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

Om deze doelstellingen te realiseren werken we best met werkgehelen, waarbij de vier fasen één geheel vormen en achtereenvolgens aan bod komen.
 Voor het thema kan inspiratie gezocht worden in één van de zes componenten.

Wanneer de opdracht gekend is vanuit de doelgroep, een kledingmerk of andere kan de introductie van het thema gebeuren aan de hand van mediabeelden (tijdschriften, videoclip, modeshow e.a.), een bezoek aan een modeontwerper, een tentoonstelling of aan een museum.

Aan de hand van brainstorming onderzoeken we het thema en ontlede we de beeldende mogelijkheden. De beeldende opdrachten voor de kledingstukken en de accessoires worden afgebakend en de zinvolheid ervan onderzocht.

We begeleiden de leerlingen in het gericht zoeken naar inspiratiebronnen. We leren hen methodes aan om informatie op te sporen. De leerlingen leven zich in en verdiepen zich in de opdracht door zich te documenteren naar vorm- en beelddaspecten, materialen en technieken.

Inspiratiebronnen kunnen individueel uitgediept worden in persoonlijke opdrachten.

Hierbij maken ze gebruik van mediamateriaal (allerhande tijdschriften, catalogi, boeken, dia's, video's, het Internet, interactieve cd's en andere).

Omdat in de derde graad de aandacht gaat naar de styling van het concept blijft het belangrijk voldoende aandacht te besteden aan het aspect kleur.

Het is aangewezen de leerlingen vertrouwd te maken met verdere uitdieping van de kleurenleer, om later op spontane wijze reële toepassingen te kunnen maken.

We onderscheiden de kleurenleer van het kleurenspectrum, gebaseerd op de mengkleuren en de kleurenleer gebaseerd op de lichtkleuren.

Uiteindelijk zal alle informatie en documentatie verwerkt worden tot een inspirerend sfeerbeeld, dat als ondersteuning kan dienen bij het ontwerpproces. Deze kan collages, schetsen, vorm-en kleurstudies, monotypen, organische of kunstmaterialen en voorwerpen (garens, knopen, veren, schelpen e.a.) bevatten.

Dit sfeerbeeld kan eveneens als blikvanger gebruikt worden bij de presentatie van het concept.

4.2 Ontwerpfase

	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
12	Creatieve ideeën ontwikkelen volgens de gestelde opdracht.	- brainstorming
13	Ideeën visueel maken via schetsen, collages, assemblages, maquettes ... en de ideeën toelichten.	- sfeercollages - visual notebook, logboek, eigen trendplaat - modeschetsen en driedimensionale realisaties
14	Het creatieve concept opsplitsen in deelaspecten en een selectie maken uit de voorontwerpen in functie van kledingstukken en accessoires.	- twee- en driedimensionale realisaties - werk- en sfeerbladen, assemblages, modeschetsen, mode- en technische tekeningen
15	Het geselecteerde concept realiseren.	

- 16 Verwerken van de beeldaspecten in functie van de gestelde opdracht.
- punt, lijn, vlak, volume
 - kleurtonen en kleurtinten, vormen van kleurmengingen (substractief, additief en partitief)
 - expressieve vormen en suggestieve vormen, statische en dynamische vormen
 - structuur en textuur
 - licht en schaduw
 - ritme en beweging
- 17 Een functioneel, stijl- en karaktervol ontwerp creëren door het zorgvuldig aanwenden van de verschillende beeldaspecten tot een harmonisch geheel, vertrekkend vanuit de behoefte van de consument of de producent en rekening houdend met de gestelde opdracht.
- Evenwicht en contrast met betrekking tot vorm:
- harmoniseren van binnen- en buitenlijnen
 - afwegen van de grootte (de verhouding) van de verschillende onderdelen
 - combineren van statische en dynamische vormen
 - ritme, beweging en richting
- kleur:
- aanvoelen en aanwenden van kleurnuances, kleurencontrast, kleurgewicht
- textuur:
- intensief zoeken naar combinatie in materialen
- doelgroep, behoeften, produceerbaar
- 18 Techniek en materiaal kiezen in functie van de vormgeving en de trend en het juiste gereedschap kiezen in functie van het materiaal.
- potloden, kleurpotloden, aquarelverf, plakkaatverf, pastels, inkten, markers en andere materialen voor ruimtelijke vormgeving: papier, karton, plastic, weefsels, rubber, metaal, organische en andere vindmaterialen.
- 19 Een eenvoudige en functionele modefiguur opbouwen om een creatie te presenteren.
- onderlinge menselijke verhoudingen
 - stileringsmogelijkheden van de figuur
 - twee- en driedimensionale uitvoeringen
- 20 Herkennen en benoemen van gebruikte materiaalsoorten.
- 21 Het ontwerp voorstellen op een aanschouwelijke en leesbare manier.
- Duidelijke weergave van
- basismodellen
 - kragen, mouwen, sluitingen, details ...
 - accessoires
 - fronsen, plooien ...
 - weefsels

Voor de verschillende deelopdrachten worden, aan de hand van de inspiratiebronnen en de eigen fantasie, ideeën gevisualiseerd voor kledingstukken en accessoires in schetsen en voorstudies. Deze voorontwerpen kunnen in diverse kleuren, materialen en technieken door middel van de computer uitgewerkt worden via tekenpakketten of scanning van beelden.

De leraar bouwt hier voldoende ruimte in voor het experiment.

Aanvullend met het materiaal door de leerling verzameld, stelt hij/zij zelf voldoende materiaal ter beschikking. Ideaal is dat de school beschikt over een bergruimte waar tal van materialen opgeslagen worden waarmee de leerlingen kunnen experimenteren. De leerling wordt bij de keuze van materialen en technieken zo vrij mogelijk gelaten, dit om de creativiteit te stimuleren.

Hij/zij licht het voorontwerp mondeling toe en verantwoordt zijn/haar definitieve keuze.

Uit het grote aanbod van technieken wordt een zelfstandige keuze gemaakt om op authentieke wijze vorm te geven aan een eigen idee.

Door de gemeenschappelijke inspiratiebron zullen de verschillende realisaties per leerling één geheel vormen, dit zal de styling bevorderen.

Naast de artistieke bekommernis schenken we ook aandacht aan de functionele mogelijkheden van de ontwerpen.

Dit kan gebeuren in overleg met de leraar **Vormgeving**. Deze tussenkomst mag evenwel geen rem zetten op de creativiteit van de leerling.

Het spreekt vanzelf dat in dit nieuwe concept, het constante vakoverleg tussen de leerkrachten van de drie vakken een noodzaak is.

4.3 Presentatiefase

	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
22	Verantwoorde typografische keuzes maken in functie van de sfeer, de technische uitvoerbaarheid en de presentatie.	Verschillende lettertypes manueel of met computer voor: <ul style="list-style-type: none"> - sfeercollages, affiches, advertenties - uitnodigingen, labels ... - teksten ter versterking en ondersteuning van het concept
23	Harmonieus samenbrengen van tekst en beeld.	<ul style="list-style-type: none"> - lay-out
24	Ontwikkelen van een persoonlijke presentatiestijl.	<ul style="list-style-type: none"> - logo, merklabele, onderhoudsetiket, verpakking
25	Presenteren van informatie en documentatie op visueel aantrekkelijke wijze.	Documentatie in functie van inspiratiebronnen: <ul style="list-style-type: none"> - natuur- en cultuurbeelden - het historisch kostuum

26	Het presenteren van het totale concept (inspiratiebron, ontwerp, kledingstukken, accessoires) op aantrekkelijke wijze, verbaal en non-verbaal, in een aangepaste sfeer.	Klas- en schoolpresentaties onder vorm van: - presentatiemap met schetsen, sfeerbeelden, collages, modetekeningen - logboek, visueel notebook, etalage, display, modeshow, video-opname en andere

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

De inspiratiebronnen, vooral de kunstinformatie en -documentatie, kunnen individueel of in groep verwerkt worden. Eveneens kunnen de kunstenaar, het historisch kostuum of de stijlperiode gesitueerd worden op een tijdsband. De constante confrontatie zal het cultuur-historisch inzicht van de leerlingen bevorderen.

Waar mogelijk is maken we gebruik van ICT. Specifieke softwarepakketten kunnen aangewend worden binnen onze lessen voor grafische opdrachten bv.: lay-out voor een uitnodiging of aankondiging van een activiteit, het vormgeven van teksten bij presentaties, verwerking van teksten bij ingescande tekeningen en andere. Bij het inscannen gebruiken we zoveel mogelijk eigen ontwerpen of tekeningen. Ook hier moeten we waakzaam blijven voor de herkenbaarheid en de authenticiteit in de ontwerpen.

De presentatie van de verschillende ontwerpen uit de module **Creatie** is een eerste stap in de voorstelling van het eindproduct van de drie vakken.

Hier wordt beroep gedaan op een aantal reeds verworven vaardigheden onder andere artistieke, technische, communicatieve en sociale vaardigheden.

Op sfeervolle wijze zullen de verschillende modische ontwerpen zoals de sfeerbeelden, de werkbladen en het visueel notebook met schetsen en modetekeningen, de maquettes, ruimtelijke blikvangers en andere gepresenteerd en toegelicht worden (wand, paneel, etalage, display).

De ontworpen labels, verpakkingen, reclameproducten (draagtassen, kaarten e.a.) kunnen hier een ondersteunende rol vervullen.

De creaties uit de drie vakken zullen gepresenteerd worden in een totale styling van het concept. Deze productstyling zal ondersteund worden door de kleur, materiaalgebruik, accessoires, geluid, projecties en andere.

De eindpresentatie, uitgewerkt in de drie vakken, kan aanvulling krijgen met een portfolio, een persmap, een modeshow en andere.

4.4 Evaluatiefase

LEERPLANDOELSTELLINGEN

- 27 Evalueren van de ontwerpen en producten, individueel en klassikaal.

LEERINHOUDEN

- in functie van de vooropgestelde normen

28 De bewuste stappen in het eigen proces herkennen, verantwoorden en eventueel bijsturen.

- bij inlevings- en inspiratiefase, bij ontwerpfase en presentatiefase, individueel of aan de hand van het logboek of het visual notebook en de realisaties

Het is vanzelfsprekend dat we tijdens het ganse proces het werk en de leerling evalueren. De uiteindelijke ontwerpen van de kledingstukken en de accessoires zullen geëvalueerd worden in functie van de originaliteit, functionaliteit, uitvoerbaarheid en verkoopbaarheid. In het logboek of storyboard vinden we de neerslag van het doorlopen proces. Dit kan een concrete hulp bieden bij de procesevaluatie. Bij de presentatie van de ontwerpen heeft de leraar de gelegenheid tot het houden van een leergesprek. Hierbij kan hij of zij de leerling helpen zich bewust te worden van eigen houdingen, mogelijkheden, tekorten, werkmethodes en het waarom en de gevolgen daarvan. Het is een moment om bij te sturen naar een volgend werkgeheel.

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Om de diverse inhouden te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Het lokaal is best gelegen in de omgeving van of aansluitend op de ruimtes waar de andere vakken gegeven worden. De voorraad aan divers verwerkingsmateriaal zoals textiel- en andere stalen, weefselresten, allerhande vindmaterialen en andere kan zo in de verschillende vakken aangewend worden.

Naast een optimale werkruimte moet het ook een plaats zijn, waar een positieve en creatieve werksfeer kan geschapen worden.

Het lokaal dient vooral ruim te zijn om de leerlingen voldoende bewegingsvrijheid te geven.

Grote tafels met krasvrije, afwasbare bladbescherming, waaraan ook staand kan gewerkt worden, zijn zeer praktisch. Men moet in de mogelijkheid zijn de tafels ook anders te schikken naargelang de behoefte.

Als materiële voorzieningen denken we verder aan: een ruime wasbak met stromend water, voldoende natuurlijk licht, enkele klemspots, open rekken voor ruimtelijk werk en een afsluitbare kast voor het materiaal van de leraar of de school.

Om de leraar toe te laten zelf optimaal gebruik te maken van de beeldtaal tijdens de les is een ruim bord onontbeerlijk. Een bijbehorend witvlak geeft niet alleen de mogelijkheid te projecteren maar men kan er ook duidelijker illustratiemateriaal tegen presenteren.

Presentatiewanden zijn noodzakelijk om het tweedimensionale beeldend werk van de leerlingen en allerhande inspiratiemateriaal tegen te bevestigen bv. kunstbeelden. Er kan verder beroep gedaan worden op de vele mogelijkheden die een school biedt om het leerlingenwerk te presenteren.

Het klassieke materiaal voor beeldende opdrachten kan hier aangevuld worden met tijdschriften en vaklectuur. Een diaprojector, tv en video zijn eveneens wenselijk in het lokaal of in de directe omgeving. Een computer in de klas is noodzakelijk, gecombineerd met een scanner en een A3-printer.

7.1 Kunstbeschouwing als inspiratiebron

ADRIAENS, F., e.a., Kunst van Altamira tot Heden, De Nederlandsche boekhandel, Antwerpen, 14de druk, 1992.

ADRIAENSSEN, A., De grote mode-encyclopedie, Lannoo, Tielt, 1990.

BLOSSFELD, K., Art forms in the plant world, 120 full-page photographs, Dover publications New York, ISBN: 0- 486-24990-5

BLOSSFELD, K., Photographs, Taschen, ISBN: 3- 8228-9319-6

BOUCHER, F., Histoire du costume en occident de l' Antiquité à nos jours, Hamarion, 1965.

BOWMAN, S., MOLINARE, M., A fashion for extravagance, E.P. Dutton New York 1985, ISBN: 0-525-24358-5

CONRADS, M., Elseviers kostuumgids: westerse kledingstijlen van de vroege middeleeuwen tot heden, Elsevier, Amsterdam/Brussel, 3de editie, 1985.

CRISPOLTI, E., Il Futurismo e la moda, Balla e gli altri, Marsilio Editori 1986 ISBN: 88-317-4938-2

DAMASE, J., Ballets Suédois, Denoël Paris, ISBN: 2-207-23627-7

DELAUNAY, S., Art into Fashion, George Braziller New York 1986 ISBN: 0-8076-11-66-2

HANSEN, H.H., Geschiedenis van het kostuum, Baarn, ISBN: 90 226 11418

HANSEN, H.H., Geschiedenis van het kostuum in kleur, Baarn, 1977.

KEUNET, F., Geheimen van de Couturiers, Cantecleer-Westland, Schoten, 1985.

LAVER, J., Kostuumgeschiedenis, Cantecleer-Westland, Schoten, 1989.

LAVRENTIER, A., Varvara Stepanova, John E. Bowlt, Idea Books Edizioni Milaan 1988, ISBN: 0-500-09197-8

LOUIS, M., Akarova, spectacle et avant-gardes, Archives d' architecture moderne, Bruxelles, ISBN: 2- 87/143-056-x

MORRIS, W., William Morris by himself, Designs and writings, Edited by Gillian Naylor, Macdonald & Co 1988, ISBN: 0- 356-15320-7

SHEAD, R., Ballets Russes, Apple press 1989, ISBN:1-85076-134-5

STRIZHENOVA, T., Soviet Costume and textiles 1917-1945, Flammarison Paris 1991, ISBN: 2-08013-515-5

VAN BEURDEN, L., Mode in de 20ste eeuw, Sun, Nijmegen, 1988

WASMUTH, Russische Textil Drucke der 20 er jahre, Verlag Ernst Wasmuth Tübingen 1983, ISBN: 3-8030-5043 X

7.2 Kunstinitiatie – Kunstfilosofie

ARTS, T., Zienderogen Kunst, Malmberg, ISDN 90 208 56030

DEBERSAQUES, S., VAN DEN BROECK, L., 'n Kijk op kunst, Standaard educatieve uitgeverij, Antwerpen 1997, ISBN: 90-02-17079-3.

DE JONG, L., Kunst/werk, Pelckmans, 1994, Kapellen, ISBN:90-289-1899X

DE VISSER, A., Hardop kijken, Sun, Nijmegen, ISBN: 90-6168 251-7

GEIVERS, R., Esthetica, Den Gulden Engel, Antwerpen, ISBN: 90-5035-279-0

HULSTAERT, L., Uit de kunst, Plantijn, Antwerpen, 1992, ISBN: 90-301-5345-8

ITTEN, J., Beeldende kunst in beeld, Cantecler, De Bilt, 1990, ISBN: 90-213-0550-X

KOPPERS, P., DE WINTER, W., Goed bekeken, Cantecler, De Bilt, 1984

7.3 Bijzondere didactiek en methodiek

AAFLINK, B., Ontwerptekenen, Wolters-Noordhoff

ADRIAENSSEN, A., De grote Mode-encyclopedie, Cantecler, ISBN: 90 213 0544 5

BARTLETT, J., In the garden (allerhande teken- en schildertechnieken), ISBN: 0-8109-0709-7

BOREST, A.C.C., Modevorming, Edu'Actief, Meppel, ISBN: 90 5117 2990 (3 delen)

DRAKE, N., Hedendaagse Mode-illustraties, Cantecler, ISBN: 90 213 0426 0

EDELKOORT, L., View on colour, Mode en informatie , trendzitters, België (jaarlijks tijdschrift)

FAITH, S., Veelzijdig papier verwerken en decoreren, Gaade

FLUIT, S., Tekenen en Styling, Cantecler, ISBN: 90 213 0224 1

GERRITSE, A., Het fenomeen kleur, Cantecler, De Bilt, 1978, ISBN:90 213 0055 9

ITTEN, J., Kunst en kleur, Cantecler, De Bilt, 1973

ITTEN, J., Beeldende vormleer, Cantecler, De Bilt

La mode en peinture, Rue de la Faisanderie, 14, 7511 Paris (maandelijks tijdschrift)

PETRA II, Mode en milieu, Dienst Beroepsopleiding, Brussel

PEVERILL, S., Kleurrijk Textiel in het interieur, stoffen verven, beschilderen en bedrukken, Van Dishoeck, 1989, ISBN: 90 269 44446/NUGI 422

RADICE, J., Shopping Bag Design 2, Creative Promotional Graphics, PBC International New York 1986, ISBN: 0- 86636-143 X

RISLEY, Ch., Modetekenen, Cantecleer, De Bilt

SEELING, Ch., Mode, de eeuw van de ontwerpers 1900-1999, Könemann

The fashion collections, Paris-Londen, Milaan-Madrid, Gap Japan (jaarlijks tijdschrift)

VAN BEURDEN, L., Mode in de 20ste eeuw, Sun, Nijmegen

VAN DER HELM, Hoeden, Cantecleer, 1991

VAN DER WEY, Mens en mode, Cantecleer, De Bilt

YANAGISAWA, M., Fashion Look, a design & illustration collection, Graphic-sha

YAJIMA, I., Modedrawing, Atorie

Tijdsband geschiedenis, Altiora, postbus 54, 3271 Averbode.

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

[**KV *BEELDENE VORMING/***
TV *MODE*
KOSTUUM- EN KUNSTGESCHIEDENIS

Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	77
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	77
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	77
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	78
5	EVALUATIE	80
6	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	80
7	BIBLIOGRAFIE	81

1 BEGINSITUATIE

De meeste leerlingen komen uit de tweede graad 'Creatie en mode'. Enkelen stromen uit het ASO, het KSO of een andere TSO-studierichting in. Van hen wordt verwacht dat ze voldoende modebewust zijn en bereid zijn in te stappen in de visie en de denkmethode van 'Creatie en mode'.

De doorstromers hebben reeds in de tweede graad op een creatieve wijze leren omgaan met thema's uit hun leef- en denkwereld. Ze kennen de verschillende fasen van ontwerp tot eindproduct. Zij weten dat een probleem op verschillende creatieve manieren kan opgelost worden. Hierbij zijn originaliteit en authenticiteit begrippen die de eigenheid van de afdeling moeten beklemtonen. Zowel het ontwikkelen van interieurelementen als kledingcreaties behoren tot de kennis en de vaardigheden van de leerlingen na de tweede graad. Deze leerlingen zijn reeds vertrouwd met beeldende technieken en middelen om een ontwerp zo origineel mogelijk voor te stellen. Ze beheersen reeds de methode om een idee via een creatief ontwikkelingsproces gestalte te geven. De leerlingen zijn eveneens vertrouwd met de verschillende inspiratiebronnen uit o.m. de kunst en de cultuur en kunnen deze opsporen via tal van bronnen waaronder ICT.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Kennis, interesse en liefde verwerven voor mode en cultuur via kostuum- en kunstgeschiedenis.
- De taal van de kunst leren begrijpen.
- Kritisch een eigen visie ontwikkelen bij het bestuderen van verschillende kunststromingen.
- Ontwikkelen van het waarnemingsvermogen en het visueel geheugen. Kennis hebben over de beschikbare informatiebronnen; hierin zijn weg leren zoeken en tenslotte doelmatig kunnen aanwenden bij de styling.
- Beseffen dat mode gekaderd is binnen een bepaalde cultuur, tijd, plaats en sociale klasse. Deze reflectie doet onze visie op kleding verruimen.
- Ondersteuning van het vak **Creatie**.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Kostuum- en kunstgeschiedenis wordt opgebouwd rond thema's. Voor de uitwerking hiervan stellen we drie inspiratiebronnen voor:
 - Actualiteit: bijvoorbeeld
 - tentoonstellingen,
 - culturele projecten,
 - nieuwsfeiten,
 - grote evenementen.
 - Geschiedenis: bijvoorbeeld
 - modeontwerpers,
 - designers,
 - kunststromingen,
 - kledingstukken/klederdrachten: historische, etnische, uniformen ...
 - Creatie: bijvoorbeeld
 - materialen,
 - vormgevende technieken,
 - beeldaspecten.

- Het vak **Creatie** dient ondersteund te worden, bepaalde aspecten eigen aan dit vak kunnen hier opgezocht en bestudeerd worden. De bekomen gegevens worden dan weer doorgespeeld naar de **Creatie**.
Tevens is er nog voldoende ruimte om andere aspecten van de kostuum- en kunstgeschiedenis te bestuderen.
- “Het doel heiligt de middelen”. Interesse wekken bij de leerling staat centraal, hiervoor is een creatieve en gevarieerde aanpak onontbeerlijk. Ook het creatief nadenken over en hanteren van diverse didactische werkvormen werken stimulerend bij de leerlingen.
Hulpmiddelen zijn: bijvoorbeeld
 - bezoek aan een tentoonstelling/modemuseum,
 - een film,
 - video-opnames,
 - dia's,
 - bezoek aan bibliotheek,
 - gebruik van het Internet,
 - interactieve cd's.
- Het vak moet opgevat worden als een verruiming voor de leerling. Vandaar dat interesse en liefde voor mode, cultuur en geschiedenis primeren boven kennis. De leerlingen zullen constant bezig zijn met concrete opdrachten waarvan ze de besluiten aan de medeleerlingen mededelen. Groepsopdrachten zijn hier aangewezen, mogelijk in voorbereiding tot stijlopgedachten, bijvoorbeeld:
 - transponeren van kunstwerken op kledingstukken,
 - kopiëren en manipuleren van elementen uit de kunsthistorische en hedendaagse kunst,
 - projectie van een modeontwerper: stijl – inspiratiebron – filosofie – materialen – merknamen – verkooppunten – situeren binnen het hedendaagse modebeeld,
 - biografie van een kunstenaar: leven en identiteit – stijl – stroming – werken – filosofie – aanvoeling.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

	LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1	Stijlen en thema's ontleden en plaatsen op de historische tijdsband.	Tijdsband Tijdsdoorsneden Tijdtafels
2	De typische kunstkenmerken van een bepaalde periode bij ieder thema kaderen in de historische, sociale, economische, religieuze en politieke context.	Karakteristieken van die tijdgeest
3	Waarnemen hoe bij functionele beeldschepers de beeldaspecten gehanteerd worden en hoe dit inspirerend kan werken voor een nieuwe vormgeving.	Modisch kledingstuk Design Architectuur Grafisch product, en andere
4	Karakteristieken binnen één stijlperiode herkennen en beschrijven.	Algemene kenmerken: kostuums, materialen, toebehoren, kapsels, maquillage ...

5	Terugvinden en vastzetten van de typische kenmerken binnen één kunststroming van de verschillende kunstvormen: bouwkunst, architectuur, schilderkunst, beeldhouwkunst, meubelkunst, klederdracht en toegepaste kunst.	Typische kenmerken Overeenkomsten Visueel beeld
6	Voor de beeldaspecten, materialen en technieken de juiste terminologie gebruiken.	Recente, correcte benamingen
7	Een vergelijkende studie maken tussen twee kunststromingen.	Typische kenmerken Verantwoording
8	Stijl en filosofie van modeontwerpers en kunstenaars ontdekken om te kunnen aanwenden bij de styling.	Kunststijlen
9	Tijdens de kunstbeschouwing gericht kijken naar de beeldaspecten en er de nodige informatie uithalen voor de eigen creaties.	Beeldaspecten vorm, compositie, harmonie, ordening ... kleur, toon, tint, contrast, transparantie
10	Gericht zoeken naar inspiratiebronnen. Gebruik maken en selecteren van mediamateriaal.	Inspiratiebronnen: Tijdschriften Catalogi Boeken - encyclopedie Dia's Video's Het Internet Interactieve cd's Methodes om informatie op te sporen.

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- 1 De keuze van de periode is afhankelijk van de voorkennis en de nieuwe creaties. Doordat het niet altijd chronologisch is wordt het situeren op de tijdsband een belangrijk punt. Op een grote tijdsband, die permanent in het lokaal ophangt, documentatie van iedere kunstvorm die men bespreekt, aanbrenge. De leerlingen leggen een documentatiemap aan over de periode die ze bestuderen. Voor bepaalde thema's is deze informatie inspiratiemateriaal voor de les **Creatie**.
- 2 Dit wordt beknopt behandeld, maar mag niet ontbreken tijdens de studie. De leerling leert zo kritischer kijken naar de invloeden die bepaalde gebeurtenissen hebben op de kunst.
- 3 Het is niet alleen de kunst uit het verleden die bestudeerd wordt, ook de hedendaagse kunst kan men onder de loep nemen. Eventueel een vergelijkende studie maken met het verleden.
- 4 Dit kan gebeuren via voortaken waarbij de leerling kan steunen op de voorkennis die hij/zij bezit van de lessen geschiedenis. Karakteristieken in bouwkunst, architectuur, schilderkunst, beeldhouwkunst, ... in relatie met de kledij afleiden. Hier worden zowel dames- als herenkostuums behandeld.

- 5 Door simultaan beelden te projecteren van kostuums naast voorbeelden van andere kunstvormen tracht de leerling overeenkomsten tussen de diverse kunstvormen af te leiden.
Het is de bedoeling dat de leerling zich spontaan bij iedere grote kunstperiode een visueel beeld kan vormen waarbij de specifieke kenmerken uit die periode duidelijk tot uiting komen.
- 6 Het kan geenszins de bedoeling zijn om de benamingen van de details aan te leren. Toch is het belangrijk om benamingen die in het huidige modebeeld nog opduiken zeker aan te leren. Zo kan men de etymologie van de onderdelen achterhalen.
- 7 Dit kan een groepsopdracht worden waarbij de leerlingen informatie doorspelen van andere kunstperioden.
- 8 Door kunstenaars grondig te bestuderen, trachten zich in te leven in zijn realisaties en hieruit zijn visie afleiden.
- 9 Een nauwkeurig ontrafelen van de beeldaspecten is nodig als inspiratie voor de **Creatie**.
- 10 Deze doelstelling kan vakoverschrijdend aangepakt worden, bijvoorbeeld in **Nederlands** en **Creatie**. Het is belangrijk dat de leerling in de hoeveelheid van informatie zijn weg weet te vinden. Ook het juist selecteren van de informatie moet worden aangeleerd. De leerling aanmoedigen om open te staan voor de moderne technologieën, maar ook de kunst bijbrengen om te genieten van een mooi kunstboek, cultureel erfgoed enz.

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Om de diverse inhouden te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Het lokaal sluit best aan op de ruimtes waar de andere lessen van het fundamenteel gedeelte plaatsvinden om zo in de sfeer van de opleiding te blijven. Trouwens de documentatie zou best inspirerend werken op de inhouden van de andere vakken.

Om de leraar toe te laten zelf optimaal gebruik te maken van de beeldtaal tijdens de les is een ruim bord onontbeerlijk. Een bijbehorend witvlak geeft niet alleen de mogelijkheid te projecteren maar men kan er ook duidelijker illustratiemateriaal tegen presenteren. Ook presentatiewanden zijn noodzakelijk om inspiratiemateriaal tegen te bevestigen.

Het klassieke materiaal voor beeldende opdrachten kan hier aangevuld worden met tijdschriften en allerlei documentatiemateriaal. Een diaprojector, tv en video zijn eveneens wenselijk in het lokaal of ter beschikking in de directe omgeving. Een computer met een internetverbinding in de klas is noodzakelijk, gecombineerd met een printer.

7.1 Kunstbeschouwing als inspiratiebron

ADRIAENS, F., e.a., Kunst van Altamira tot Heden, De Nederlandsche boekhandel, Antwerpen, 14de druk, 1992.

ADRIAENSSEN, A., De grote mode-encyclopedie, Lannoo, Tielt, 1990.

BLOSSFELD, K., Art forms in the plant world, 120 full-page photographs, Dover publications New York, ISBN: 0- 486-24990-5

BLOSSFELD, K., Photographs, Taschen, ISBN: 3- 8228-9319-6

BOUCHER, F., Histoire du costume en occident de l' Antiquité à nos jours, Hamarion, 1965.

BOWMAN, S., MOLINARE, M., A fashion for extravagance, E.P. Dutton New York 1985, ISBN: 0-525-24358-5

CONRADS, M., Elseviers kostuumgids: westerse kledingstijlen van de vroege middeleeuwen tot heden, Elsevier, Amsterdam/Brussel, 3de editie, 1985.

CRISPOLTI, E., Il Futurismo e la moda, Balla e gli altri, Marsilio Editori 1986 ISBN: 88-317-4938-2

DAMASE, J., Ballets Suédois, Denoël Paris, ISBN: 2-207-23627-7

DELAUNAY, S., Art into Fashion, George Braziller New York 1986 ISBN: 0-8076-11-66-2

HANSEN, H.H., Geschiedenis van het kostuum, Baarn, ISBN: 90 226 11418

HANSEN, H.H., Geschiedenis van het kostuum in kleur, Baarn, 1977.

KEUNET, F., Geheimen van de Couturiers, Cantecleer-Westland, Schoten, 1985.

LAVER, J., Kostuumgeschiedenis, Cantecleer-Westland, Schoten, 1989.

LAVRENTIER, A., Varvara Stepanova, John E. Bowlt, Idea Books Edizioni Milaan 1988, ISBN: 0-500-09197-8

LOUIS, M., Akarova, spectacle et avant-gardes, Archives d' architecture moderne, Bruxelles, ISBN: 2- 87/143-056-x

MORRIS, W., William Morris by himself, Designs and writings, Edited by Gillian Naylor, Macdonald & Co 1988, ISBN: 0- 356-15320-7

SHEAD, R., Ballets Russes, Apple press 1989, ISBN:1-85076-134-5

STRIZHENOVA, T., Soviet Costume and textiles 1917-1945, Flammarison Paris 1991, ISBN: 2-08013-515-5

VAN BEURDEN, L., Mode in de 20ste eeuw, Sun, Nijmegen, 1988

WASMUTH, Russische Textil Drucke der 20 er jahre, Verlag Ernst Wasmuth Tübingen 1983, ISBN: 3-8030-5043 X

7.2 Kunstinitiatie – Kunstfilosofie

ARTS, T., Zienderogen kunst reeks, Malmberg, ISDN 90 208 56030

DEBERSAQUES, S., VAN DEN BROECK, L., 'n Kijk op kunst, Standaard educatieve uitgeverij, Antwerpen 1997, ISBN: 90-02-17079-3.

DE JONG, L., Kunst/werk, Pelckmans, 1994, Kapellen, ISBN:90-289-1899X

DE VISSER, A., Hardop kijken, Sun, Nijmegen, ISBN: 90-6168 251-7

GEIVERS, R., Esthetica, Den Gulden Engel, Antwerpen, ISBN: 90-5035-279-0

HULSTAERT, L., Uit de kunst, Plantijn, Antwerpen, 1992, ISBN: 90-301-5345-8

ITTEN, J., Beeldende kunst in beeld, Cantecler, De Bilt, 1990, ISBN: 90-213-0550-X

KOPPERS, P., DE WINTER, W., Goed bekeken, Cantecler, De Bilt, 1984

7.3 Bijzondere didactiek en methodiek

AAFLINK, B., Ontwerptekenen, Wolters-Noordhoff

ADRIAENSSEN, A., De grote Mode-encyclopedie, Cantecler, ISBN: 90 213 0544 5

BARTLETT, J., In the garden (allerhande teken- en schildertechnieken), ISBN: 0-8109-0709-7

BOREST, A.C.C., Modevorming, Edu'Actief, Meppel, ISBN: 90 5117 2990 (3 delen)

DRAKE, N., Hedendaagse Mode-illustraties, Cantecler, ISBN: 90 213 0426 0

EDELKOORT, L., View on colour, Mode en informatie , trendzitters, België (jaarlijks tijdschrift)

FAITH, S., Veelzijdig papier verwerken en decoreren, Gaade

FLUIT, S., Tekenen en Styling, Cantecler, ISBN: 90 213 0224 1

GERRITSE, A., Het fenomeen kleur, Cantecler, De Bilt, 1978, ISBN:90 213 0055 9

ITTEN, J., Kunst en kleur, Cantecler, De Bilt, 1973

ITTEN, J., Beeldende vormleer, Cantecler, De Bilt

La mode en peinture, Rue de la Faisanderie, 14, 7511 Paris (maandelijks tijdschrift)

PETRA II, Mode en milieu, Dienst Beroepsopleiding, Brussel

PEVERILL, S., Kleurrijk Textiel in het interieur, stoffen verven, beschilderen en bedrukken, Van Dishoeck, 1989, ISBN: 90 269 44446/NUGI 422

RADICE, J., Shopping Bag Design 2, Creative Promotional Graphics, PBC International New York 1986, ISBN: 0- 86636-143 X

RISLEY, Ch., Modetekenen, Cantecleer, De Bilt

SEELING, Ch., Mode, de eeuw van de ontwerpers 1900-1999, Könemann

The fashion collections, Paris-Londen, Milaan-Madrid, Gap Japan (jaarlijks tijdschrift)

VAN BEURDEN, L., Mode in de 20ste eeuw, Sun, Nijmegen

VAN DER HELM, Hoeden, Cantecleer, 1991

VAN DER WEY, Mens en mode, Cantecleer, De Bilt

YANAGISAWA, M., Fashion Look, a design & illustration collection, Graphic-sha

YAJIMA, I., Modedrawing, Atorie

Tijdsband geschiedenis, Altiora, postbus 54, 3271 Averbode.

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

TV MODE
VORMGEVING

Eerste leerjaar: 6 uur/week
Tweede leerjaar: 6 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	87
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	87
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	87
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	88
5	EVALUATIE	92
6	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	92
7	BIBLIOGRAFIE	92

1 BEGINSITUATIE

De leerlingen komen meestal uit de tweede graad 'Creatie en mode'.

Ze hebben:

- enige vaardigheid om een creatief concept om te zetten naar een functioneel, klantgericht, economisch, ergonomisch en ecologisch ontwerp;
- gewerkt volgens het technologisch stappenplan:
 - probleemstelling,
 - keuze van de beste oplossing,
 - realisatie,
 - ingebruikneming,
 - evaluatie:
- een creatief ontwerp omgezet in een vlakke vorm of patroon rekening houdend met de praktische uitvoering van het werkstuk;
- elementaire vaardigheden bij het werken met een CAD-programma;
- gewerkt aan attitudes zoals zelfdiscipline, zin voor samenwerking en verantwoordelijkheid en ecologische ingesteldheid.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Informatie opzoeken, doelgericht kiezen en verwerken.
- Lezen en interpreteren van een ontwerp en omzetten in een werktekening.
- Basisvormen bestuderen, relatie tussen twee- en driedimensionaal inzien en vergelijken met de lichaamsvorm.
- Een ontwerp vertalen naar een patroon.
- Met een commerciële geest materialen kiezen en verantwoorden in functie van het ontwerp en de realisatie.
- Een productierijp patroon ontwikkelen dat beantwoordt aan de eisen van het ontwerp en de opdrachtgever.
- Opstarten van een technisch dossier.
- Werken aan volgende attitudes:
 - zelfsturend leren,
 - beroepsgerichte belangstelling,
 - ruime belangstelling voor technologische vernieuwing,
 - creatieve ingesteldheid,
 - kritische en objectieve ingesteldheid,
 - flexibiliteit,
 - ontwikkelen van doorzettingsvermogen,
 - zelfstandigheid,
 - verantwoordelijkheid,
 - samenwerking,
 - orde, netheid, nauwkeurigheid en volledigheid.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Zie Algemeen deel p. 2 pag 11
 - Inzichtelijk leren
 - Actief leren

- Het vak **Vormgeving** is een onderdeel van het geheel. Van het ontwerp, dat de leerling meebrengt uit de les **Creatie**, wordt een volledige studie gemaakt rond het patroon. De creatie krijgt hier een uitvoerbaar karakter zonder af te doen aan de creativiteit. De leraar die deze opdracht krijgt moet bereid zijn om in team te werken met de collega's van de andere vakken. De **Creatie** kan gezien worden als de leverancier van het ontwerp terwijl de les **Praktijk** als ondersteunend onderzoekcentrum moet worden aanzien.
- Via bezoek aan een bedrijf met patroonafdeling de leerling confronteren met de realiteit. Veel aandacht gaat uit naar het efficiënt werken met vormen.
- Naargelang het concept kan de volgorde van het geheel wijzigen. Het is aan te raden om zoveel mogelijk verschillende manieren om tot het eindresultaat te komen toe te passen.
- De nota's uit de tweede graad 'Creatie en mode' dienen als basis om op verder te bouwen. Een nieuwe lijst met leerinhouden van vormgevingstudies wordt ieder jaar opgemaakt en gebruikt als informatiebron.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1 De functies in het modebedrijf in verband met het vormgeven van een ontwerp bondig omschrijven en situeren in een stroomdiagram.	<ul style="list-style-type: none"> - chef ontwerpafdeling - modelleur, styliste - aankoper - confectie CAD-CAM-specialist - patroontekenaar - gradeerder - patronenintekenaar
2 Voorstellen van ontwerpen.	<ul style="list-style-type: none"> - schetsen - driedimensionale realisaties - sfeercollages - verduidelijkingen <ul style="list-style-type: none"> • materialen • kleuren • tekst • vergrootte details
3 Zoeken naar mogelijke materialen en toebehoren om het model uit te voeren.	<ul style="list-style-type: none"> - materiaal en toebehoren <ul style="list-style-type: none"> • grondstof • kostprijs • verwerkingsmodaliteiten • ecologisch aspect
4 Het marktonderzoek bestuderen.	
5 Onderzoeken van het ontwerp.	<ul style="list-style-type: none"> - functioneel - ergonomisch - ecologisch - economisch - produceerbaar
6 Definitieve keuze maken.	<ul style="list-style-type: none"> - collectie samenstellen

7	Verduidelijken van ontwerp met detailtekeningen.	- ontwerpschets omzetten in werktekening - normen technisch tekenen
8	Het patroon zoeken dat het best past bij het model.	- grondvorm - lijnvorm - modelvorm - meetkundige vorm
9	Inzicht en relatie tussen model en grond-, lijn- of meetkundige vorm zien.	- grondvormen - lijnvormen - modelvormen - meetkundige vormen
10	Maatnummer bepalen in functie van de doelgroep.	- inzicht in matenreeks • numeriek (36-38-40- ...) • alfanumeriek (S-M-L- ...)
11	Maten nemen in functie van het model.	- algemene richtlijnen voor het maatnemen - maten in functie van het model
12	Opbouwen of omvormen van een grond- of lijnvorm naar het model.	- manueel - met CAD
13	Proefmodel realiseren.	- proefmodel • kenmerken • eigenschappen
14	Proefmodel beoordelen en verbeteren naar pasvorm en model.	- pasvorm • kennis van een goede pasvorm • eventueel pasfouten verbeteren evenwicht lengtefouten breedtefouten - naar model • vergelijken met ontwerp • eventueel verbeteren van proefmodel
15	Het patroon verbeteren naar pasvorm en model.	- manueel - met CAD
16	Definitieve keuze van materialen en toebehoren om het model uit te voeren vastleggen.	- kwaliteit - kleurencombinaties - materiaalcombinaties
17	Patroon aanpassen aan de gekozen afwerkingsmethode.	- manueel - CAD

- rekening houdend met
 - retoucheermogelijkheden
 - machinepark
 - prijsklasse
 - materiaal
 - ...
 - werkinstructieformulier met CAD
 - doorsneden - ISO-normen
 - maataanduidingen
- 18 De uitgetekende patroondelen productierijp maken.
- naadwaarde
 - gegevens
 - assemblagepunten
 - codes
 - snijfrequentie
 - snijrichting
 - ...
 - controlefase
- 19 Graderen met de gegevens van de opdrachtgever.
- patroon en/of snijpatroon
 - manueel
 - met CAD
 - inbrengen
 - aanpassen
- 20 Maken van een economisch verantwoorde tekening.
- manueel
 - met CAD
- 21 Aanpassen van het fabricagedossier volgens de wensen van de opdrachtgever.
- fabricagedossier
 - voorstelling van het model
 - technische schets van het product
 - modelpatroon - fase 1 Modelintekening
 - referentiekaarten
 - maataanduidingen
 - doorsneden
 - werkinstructieformulier
 - modelpatroon - fase 2 Uittekening van de patroondelen
 - snijpatroon
 - samenstelling van het model
 - snijplan
 - fabricageschema

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- 1 Men tracht een zo correct mogelijk beeld voor te stellen van de bedrijfswereld door gebruik te maken van de beroepsprofielen (SERV), videomateriaal, vakliteratuur, een gastspreker uit een bedrijf met een moderne visie ...

- 2 Dit is de overgangsfase, het vakoverschrijdend moment, waarbij de leerlingen hun creatie verduidelijken aan de medeleerlingen en de leraar **Vormgeving**. Ze trachten hun inlevingsvisie, de filosofie achter de kunststroming te verwoorden. De leraar **Sociale en communicatieve vaardigheden** kan de leerlingen voorbereiden op deze presentatie.
- 3 Deze doelstelling kan ook in de **Creatie** aan bod komen. Probeer bedrijven en ontwerpers te contacteren voor nieuwe materialen.
- 4 Kan ook reeds uitgevoerd worden in de creatiefase. De studie rond het marktonderzoek gebeurt in samenwerking met het vak **Marketing en Distributie**.
- 5 Het is niet nodig dat ieder onderwerp iedere keer aan bod komt. Eventueel in een verder stadium het onderzoek uitvoeren. Het **Petraproject** hier raadplegen. Bij de verschillende leerinhouden worden er telkens linken gelegd met de andere vakken; bijvoorbeeld produceerbaar → Praktijk, economisch → **Marketing en Distributie** ...
Het toetsen van de leerinhoud gebeurt door vergelijking of eventueel door uit te testen. De plus- en minpunten worden genoteerd en men trekt besluiten.
- 6 Bij voorkeur zoveel mogelijk gedifferentieerde modellen ontwikkelen. Indien in de creatiefase reeds in groep een ontwerp werd ontwikkeld, kan men een collectie opbouwen door modelvariaties. Als de leerlingen individueel creëren kan men na het marktonderzoek enkele modellen weerhouden en hiervoor modelvariaties voorstellen. Er kan ook individueel een collectie worden gemaakt waaruit na het marktonderzoek één model verder wordt uitgewerkt.
- 7 Opstarten van het fabricagedossier. De werktekening is nog niet definitief, bepaalde onderdelen kunnen nog wijzigen tijdens de verdere ontwikkeling. Via een technische tekening het model verduidelijken voor de ontwikkeling van het patroon. Deze tekening kan nog groeien aan de hand van de verzamelde gegevens.
- 8 Bij voorkeur vertrekken van reeds bestaande lijnvormen of modelvormen. Bibliotheek, eventueel in CAD of vormen van een bedrijf gebruiken.
- 9 Inzicht krijgen in het model door de relatie te zien tussen het model en de grond-, lijn- of meetkundige vorm. Tracht de omvorming erg visueel voor te stellen door de geselecteerde vormen te bewerken.
- 10 Bij het bepalen van de matenreeks rekening houden met de gangbare matenreeks voor een bepaald model.
- 11 Model analyseren in relatie met de vorm (zie doelstelling 8) om te bepalen welke maten er precies moeten genomen worden. Hier houdt men rekening met de maten van de opdrachtgever. Zie ook map van DETEX in verband met numeriek en alfanumerieke (S-M-L- ...) matentabellen.
- 12 Ruim gebruikmaken van zelfstandig opzoekwerk.
- 13 Materiaal gebruiken dat zo dicht mogelijk aanleunt bij het gekozen ontwerp. Het proefmodel wordt niet afgewerkt maar is een hulp om tot de juiste vormgeving te komen. De uitvoering kan tijdens de les praktijk.

- 14 De gemeenschappelijke pasfouten worden verbeterd. Het proefmodel kan indien nodig bewerkt worden, insnijden, bijvoegen, wegplooiën ... om tot het juiste model te komen. De aanpas is gericht naar een goedpassend prototype en niet naar maatwerk. Proefmodel uittesten op verschillende typemannequins van de doelgroep. Dit gebeurt vakoverschrijdend, men overlegt met de stylist (**Creatie**), de patroonmaker (**Vormgeving**) en de productiechef (**Praktijk**).
- 15 Er volgt een degelijke nabespreking met uitwisseling van ervaringen.
- 16 Het uittesten van de verwerking van de materialen gebeurt in de **Praktijk**. Wat betreft kleuren- en materiaalcombinaties werkt men best samen met **Creatie** en **Praktijk**.
- 17 Het opzoekwerk gebeurt in **Praktijk**, in **Vormgeving** zet men de gegevens om in het patroon. De werkinstructieformulieren worden opgesteld, indien mogelijk vertrekkende van bestaande informatie, zie ook bij CAD-CAM. Zie ook doelstelling 8 bij **Praktijk**.
- 18 Gegevens zoveel mogelijk uit CAD halen.
- 19 De gradatie gebeurt na de goedkeuring van het proefmodel door de opdrachtgever. De bestaande gradatiecijfers gebruiken en eventueel aanpassen aan het model.
- 20 Zoveel mogelijk CAD gebruiken.
- 21 Bij ieder model moet niet het volledige dossier worden opgesteld. Maak gebruik van reeds bestaande documenten uit de bibliotheek. Gedurende de derde graad moeten de leerlingen al de elementen van het dossier tenminste eenmaal hebben opgesteld. Het is ook aan te raden om enkele documenten eens te laten vertalen in het **Frans** of in het **Engels** omdat heel wat productie-eenheden zich in het buitenland bevinden.

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Zie Algemeen deel, punt 5.

7 BIBLIOGRAFIE

BOREST-OTTO, A.C.C., e.a., Modevorming, Edu' Actief Meppel, 1996.

DE CRAECKER, Textieltechnologie, Plantyn, Deurne, 1984.

IVOC PUBLICATIES, o.a. Is er een markt voor ecokleding? IVOC, Brussel, 1997.

PETRA II, Mode en milieu, Dienst Europese projecten, Brussel, 1995.

POLFLIET, G., Exploratie - de wereld van de textielvezels, Plantyn, Deurne, 1989.

VANOOSTEN, L., Textielwarenkennis, Plantyn, Deurne.

VVKSO-PUBLICATIES, Licap, Brussel.

- Beroepseconomie
- CAD-CAM
- Technisch tekenen
- Graderen
- Didactische werkvormen

Patronenbundels ROGOVOK-patronen.

CREATIE EN MODE
Derde graad TSO

[**PV PRAKTIJK MODE**
TV MODE

PRAKTIJK - TECHNOLOGIE EN ORGANISATIE

PRAKTIJK
Eerste leerjaar: 4 uur/week
Tweede leerjaar: 4 uur/week

TECHNOLOGIE EN ORGANISATIE
Eerste leerjaar: 1 uur/week
Tweede leerjaar: 1 uur/week

D/2001/0279/043

INHOUD

1	BEGINSITUATIE	97
2	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	97
3	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	97
4	LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN	98
5	EVALUATIE	102
6	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	102
7	BIBLIOGRAFIE	102

Om administratieve redenen is in de lessentabel het onderscheid gemaakt tussen PV en TV Mode. Om pedagogisch-didactische redenen is er voor het vak Praktijk, Technologie en organisatie één leerplan voorzien van 5 uur per week met de integratie van PV en TV Mode. Deze 5 uur worden bij voorkeur door één leraar gegeven.

1 BEGINSITUATIE

De leerlingen komen meestal uit de tweede graad 'Creatie en mode'.

Ze hebben

- geleerd om probleemoplossend te denken en te handelen,
- kennismemaakt met uittesten en verwerken van verschillende soepele materialen,
- diverse machines en hulpapparaten gebruikt, rekening houdend met de veiligheidsvoorschriften,
- enige vaardigheid in een productanalyse en het vastleggen van kwaliteitseisen en toleranties,
- kennismemaakt met de principes van ergonomie en IKZ,
- reeds een prototype gerealiseerd rekening houdend met de economische en ergonomische principes.

Attitudes zoals: orde, stiptheid, netheid, zelfdiscipline, zin voor samenwerking en verantwoordelijkheid hebben ze zich reeds enigszins eigen gemaakt.

2 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Alle aspecten bij de uitvoering van het prototype vastleggen, onderzoeken en verklaren.
- Elementen van arbeidsstudie ontleden en uitwerken.
- Realisaties uitvoeren in functie van het inzicht.
- Prototype industrieel afwerken.
- Technisch dossier opmaken.
- Begrippen van organisatie, IKZ (Integrale kwaliteitszorg), ergonomie en veiligheid toepassen tijdens de uitvoering.
- Door voortdurende contacten met bedrijven zich informeren over nieuwe materialen, technieken en machines.
- Werken aan volgende attitudes:
 - positief ingesteld zijn op veiligheidsgebied,
 - kwaliteitsbewust zijn,
 - werken in teamverband,
 - organisatietalent ontwikkelen.

3 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

- Zie ook Algemeen deel p. 2 pag. 11
 - Inzichtelijk leren
 - Actief leren
- Omwille van het vakoverschrijdend karakter worden de inhoud van de PV- en TV-uren geïntegreerd aangeboden. **Praktijk, Technologie en Organisatie** vormen één geheel. De les wordt gezien als een labo-opdracht.
- In het TSO worden de leerlingen opgeleid om concreet onderzoek te doen naar al de facetten die in de productie voorkomen. Het is niet de bedoeling om de leerlingen op te leiden voor de pure uitvoering. Ze zullen de productie leiden.

Het uitvoeren zelf is enkel nodig om te komen tot inzicht. Je moet een aantal zaken, vaardigheden zelf doen om overdraagbaar te kunnen denken en handelen.

- De leerlingen werken bij voorkeur de opdrachten uit in groep. Zelfs coöperatief groepswork is hier sterk aan te bevelen.
- Het onderzoek naar afwerkingmethodes moet gericht zijn op de gangbare methodes uit de industrie. Dit impliceert dat de leerlingen veel zullen werken met nieuwe geconfectioneerde stukken.
- Creëer zoveel mogelijk kansen om de leerlingen in contact te brengen met deze industrie:
 - gerichte bedrijfsbezoeken,
 - projectopdrachten in of met een bedrijf,
 - vertrekken van geconfectioneerd materiaal,
 - ...
- De verschillende aspecten van het technisch dossier (productiefiche – instructiekaarten - technische tekeningen) éénmaal tijdens de graad opstellen. Informeer ook naar de gebruikte documenten in het bedrijf.
- Naslagwerken van beroepseconomie gebruiken.
- Nota's uit de tweede graad worden gebruikt. Lijst met de nieuwe leerinhouden wordt opgemaakt: werkstukken – detailstudies – materialen.

4 LEERPLANDOELSTELLINGEN, LEERINHOUDEN EN PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
1 De functies in het modebedrijf in verband met de productie en verzending omschrijven en situeren in een stroomdiagram.	<ul style="list-style-type: none"> - modelmaken - ontvangstcontrole - snijdster m/v - stikster m/v - strijkster m/v
2 De situatie van de modebedrijven in binnen- en buitenland bestuderen.	<ul style="list-style-type: none"> - evolutie - huidige situatie
3 Fasen in de productanalyse opzoeken en schematisch vastleggen.	<ul style="list-style-type: none"> - delen - grondstoffen en toebehoren - afwerkingen
4 Materiaalonderzoek uitvoeren en conclusies trekken in functie van het ontwerp.	<ul style="list-style-type: none"> - uittesten van <ul style="list-style-type: none"> • verwerking: snijden - stikken - stomen - strijken • onderhouden: kleurechtheid - temperatuurgevoeligheid - ... • fysische eigenschappen: garendichtheid - naaldvastheid - ...

5	Advies geven over het materiaal aan de patroon- en de productieafdeling.	- samenstelling • grondstof • binding • veredelingen - verwerken • modelleren • intekenen • snijden • stikken • strijken - onderhouden en conditioneren
6	Testen van de verwerkingsmodaliteiten van het materiaal en de bijhorigheden met de aanwezige apparatuur.	- machinetechnologie
7	Nieuwe technologische ontwikkelingen in verband met materialen en bijhorigheden opvolgen.	- beurzen - vakliteratuur
8	Nieuwe technologische ontwikkelingen in verband met materieel opvolgen.	- beurzen - vakliteratuur
9	Opzoeken van afwerkingsmethodes en de resultaten vastleggen in een werkinstructieformulier.	- uitgewerkt detail - werkinstructieformulier - rekening houdend met • retoucheermogelijkheden • machinepark • prijsklasse • materiaal • ...
10	Fabricagedossier aanvullen.	- verschillende fasen van de productanalyse
11	Bepalen en vastleggen van kwaliteitsnormen en toleranties in functie van prijs/kwaliteit.	- IKZ-filosofie - werkinstructieformulier
12	Toepassen van ergonomische principes.	- ergonomie van machines en gereedschappen - werkpostinrichting
13	Snijden van het prototype.	- snijdster • intekening gebruiken • opleggen • snijden • coderen • bundelen
14	Opeenvolgende bewerkingen nodig voor de realisatie schematisch voorstellen.	- fabricageschema

15	Monteren van het prototype.	- stikster/modelliste • voorbereiden • subassembleren • assembleren • finishen
16	Strijken van het prototype.	- strijkster • persen • strijken • afwerken • controleren • verpakken
17	In complexe modellen controlepas uitvoeren en retoucheren.	- model
18	Evalueren van het prototype.	- modelweergave - pasvorm - afwerking - materiaal en bijhorigheden - kleurencombinaties
19	Eindvoorstelling van het product.	
20	Beroepsattitudes, persoonlijkheids- en gedragskenmerken die functioneel zijn in het arbeidsproces ontwikkelen en evalueren.	- accuratesse/kwaliteitsbewustzijn - organisatievermogen - zin voor samenwerking - veiligheids- en gezondheidsbewustzijn - kritische ingesteldheid - leerbereidheid - verantwoordelijkheidszin - beroepsfierheid
21	Overkoepelende organen in verband met de sector leren kennen.	- Kledingfederatie - IVOC - VKW - Vakbonden
22	Overlegorganen van een confectiebedrijf leren kennen.	- Ondernemingsraad - CPBW: Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk
23	De verschillende loonbarema's in de confectiesector kennen.	- minimumloonschalen - functieclassificatie - jongerenbarema's - uurloon/maandloon/inkomen uit arbeid

- 1 Taken uit de beroepsprofielen (BP) toelichten per fase.
VLOR - Beroepsopleidingsprofiel:
 - Confectiestikster dossier 138
 - Snijdster (m/v) dossier 140
 - Strijkster (m/v) dossier 141
- 2 Jaarverslag van de Kledingfederatie en het IVOC bestuderen
Vakliteratuur en persberichten gebruiken.
Organisatie BE7: Organisatie van de onderneming.
- 3 Zie Arbeidsstudie BE4.
- 4 Onderzoek van het materiaal is nodig om de juiste keuze te maken, in samenwerking met het vak **Materiaalonderzoek**. Er kan een studiebezoek gebracht worden aan Centexbel: Wetenschappelijk en Technisch Centrum van de Belgische Textielnijverheid. Voor didactisch materiaal kan je ook beroep doen op het 'COBOT'.
- 5 Dit gebeurt door vakoverschrijdende informatie te verwerken. De gegevens uit **Materiaalonderzoek** wat betreft de grondstoffen worden hier gebruikt. Betrek hier ook het vak **Sociale en communicatieve vaardigheden** bij.
- 6 Een archief aanleggen van de testen: dossier samenstellen om nadien de juiste keuze te kunnen verantwoorden. Gebruik dit ook bij nieuwe werkstukken. Machinetechnologie handboekjes VVKSO.
- 7-8
Folders, vakliteratuur, video's, bedrijfsbezoeken, beurzen, ICT
- 9 Uitgetest resultaat doorspelen aan **Vormgeving**. Een archief aanleggen.
Mogelijke groepsopdracht: in één groep een variatie aan technieken uittesten en nadien vergelijken om de beste keuze, prijs/kwaliteit, te kunnen maken.
- 10 Het fabricagedossier dat in de lessen van **Vormgeving** is opgestart verder uitbouwen.
Zoveel mogelijk gebruikmaken van bestaande documenten. De CAD-bibliotheek raadplegen. Het dossier kan dienen om mogelijk het prototype door derden te laten uitvoeren.
- 11 Kan ook als evaluatieformulier gebruikt worden. Kwaliteitszorg BE9.
Beperken bij het opnoemen van de kwaliteitsnormen. Wees realistisch, denk aan de haalbaarheid.
- 12 Het **Petraproject** hier raadplegen. Vakliteratuur en krantenberichten raadplegen.
- 13-14-15-16
Aan de hand van het technisch dossier het prototype uitwerken.
Fabricagedossier, indien nodig, aanpassen tijdens de uitvoering. Arbeidsstudie BE4.
- 17 Afhankelijk van de opdrachtgever wijzigingen aanbrengen in het patroon en het afgewerkte product.

18-19

Na deze evaluatie wordt het geheel voorgesteld in een vakoverschrijdend moment. Zie ook visietekst. Deze voorstelling is voor de afdeling een must om naar buiten te treden.

Zoek samen met de leraar **Creatie** naar een originele presentatie. Maak gebruik van moderne media, video- of fotoreportage, website, reclamefolder ...

Gedurende al de lessen is men zich bewust van de noodzakelijkheid om steeds aandacht te hebben voor de beroepsattitudes.

20-21-22

De verschillende instanties die actief deelnemen aan de totale werking van een bedrijf bestuderen; taak, verantwoordelijkheid, wetgevende afspraken enz. De leerlingen worden hierover geïnformeerd zodat ze eventueel kunnen participeren bij in dienst treden.

23 De leerlingen bestuderen loonfiches van hun sector. Al de gegevens van dit formulier moeten duidelijk worden voor hen.

5 EVALUATIE

Zie Algemeen deel, punt 4.

6 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Zie Algemeen deel, punt 5.

7 BIBLIOGRAFIE

BOREST-OTTO, A.C.C., e.a., Modevorming, Edu' Actief Meppel, 1996.

DE CRAECKER, Textieltechnologie, Plantyn, Deurne, 1984.

IVOC PUBLICATIES, o.a. Is er een markt voor ekokleding? IVOC, Brussel, 1997.

PETRA II, Mode en milieu, Dienst Europese projecten, Brussel, 1995.

POLFLIET, G., Exploratie - de wereld van de textielvezels, Plantyn, Deurne, 1989.

VANOOSTEN, L., Textielwarenkennis, Plantyn, Deurne.

VVKSO-PUBLICATIES, Licap, Brussel.

- Beroepseconomie
- CAD-CAM
- Technisch tekenen
- Graderen
- Didactische werkvormen